

**Univerzita Karlova v Praze  
Filozofická fakulta  
Katedra filmových studií**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

**Bc. Martin Weiss**

**Mladá Boleslav filmová – biografy a filmová kultura  
v období první republiky**

**Mladá Boleslav and Film – Movie Theaters and Film  
Culture in First Republic Era**

**Praha 2012**

**Vedoucí práce: Mgr. MgA. Tereza Czesany Dvořáková, Ph. D.**

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. MgA. Tereze Czesany Dvořákové, Ph. D. za její dobře mířené připomínky, směřování a inspirativní vedení této bakalářské práce.

Poděkování patří také Jiřímu Filipovi, správci sbírek Muzea Bělá pod Bezdězem, jehož zájem o historii mladoboleslavských biografů a vynikající orientace v historii Mladoboleslavska mě nejednou podnítily k další badatelské práci.

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.*

*V Mladé Boleslavi dne 19. 8. 2012*

.....

*Martin Weiss*

## **Abstrakt**

Práce ve svém úvodu shrnuje dosavadní stav bádání v oblasti historie mladoboleslavských biografů a filmové kultury. Telegraficky se zabývá érou kočovných kinematografů (1896-1912) a založením prvních stálých kin ve městě (1912). Následně pojednává o historii mladoboleslavských biografů a filmové kultury v období první republiky (1918-1938). Zkoumá proměny existujících biografů a okolnosti vzniku biografů nových. Biografy však nenahlíží jen jako místa, kde se promítaly filmy, ale též jako společenská centra, kde byly provozovány i další aktivity jako přednášky, schůze, koncerty, plesy, prodeje a další. V neposlední řadě se snaží zachytit, jakým způsobem kromě promítání biografů filmové médium pronikalo do každodenního života obyvatel Mladé Boleslavi.

## **Klíčová slova**

biografy, první republika, filmová kultura, Mladá Boleslav

**Abstract**

The introduction of the work summarizes the current situation of the research focused on the history of the cinemas in Mladá Boleslav and on the local film culture there. It briefly deals with the era of travelling cinematographs (1896-1912) and with the founding of the first permanent cinemas in the city (1912). Then the work concerns the history of the cinemas and film culture in the period of the First Republic (1918-1938). It focuses on the changes of the existing cinemas and circumstances that affected founding the new ones. The work treats the cinemas not only as the places in which films were shown but also as the social centres in which other activities such as lectures, meetings, concerts, balls, sales and many others were held. Finally, it tries to find the way (except for film screening) the film medium spread into everyday life of the inhabitants of Mladá Boleslav.

**Key words**

cinemas, First Republic, film culture, Mladá Boleslav

## Obsah

|  |    |
|--|----|
| Úvod.....  | 8  |
| 1. Metodologie a zdroje.....   | 10 |
| 2. Uvedení do historického kontextu a současného stavu bádání.....       | 13 |
| 2.1. Mladá Boleslav během světové války a v éře první republiky.....     | 13 |
| 2.2. Historie mladoboleslavské kinofikace do roku 1918 .....             | 15 |
| 2.2.1. Kočovné kinematografy .....                                       | 15 |
| 2.2.2. Stálé biografy .....  | 19 |
| 3. Historie mladoboleslavských biografů v éře první republiky .....      | 24 |
| 3.1. Městský biograf.....  | 24 |
| 3.1.1. Přesun do nového působiště a stav biografu do roku 1930 .....     | 24 |
| 3.1.2. Problematická situace v letech 1930-1934 .....                    | 26 |
| 3.1.3. Transformace městského biografu na bio Život.....                 | 29 |
| 3.2. Bio Život .....   | 29 |
| 3.3. Bio Legie .....   | 31 |
| 3.4. Bio Svět.....   | 31 |
| 3.5. Další biograf? .....  | 37 |
| 4. Repertoár a hrací doba.....   | 39 |
| 4.1. Do roku 1918.....   | 39 |
| 4.2. Po roce 1918.....   | 40 |
| 5. Další akce probíhající v biografech a akce spojené s filmem.....      | 45 |
| 5.1. Akce vycházející z iniciativy místních obyvatel .....               | 45 |
| 5.1.1. Přednášková činnost v prostorách biografů.....                    | 45 |
| 5.1.2. Dobročinná představení.....                                       | 48 |
| 5.1.3. Letní kino .....  | 49 |
| 5.1.4. Vystoupení umělců: eskamotéru, zpěváků, hudebníků a dalších ..... | 50 |
| 5.1.5. Maškarní bály inspirované světem filmu .....                      | 50 |
| 5.1.6. Schůze v prostorách biografů .....                                | 51 |
| 5.1.7. Setkání s herci, tvůrci a zákulisím čl. filmu.....                | 52 |
| 5.1.8. Natáčení v Mladé Boleslavi a jejím okolí .....                    | 53 |
| 5.1.9. Filmová matinée .....   | 57 |
| 5.2. Akce celostátní povahy .....  | 58 |
| 5.2.1. Oslava narozenin prezidenta Masaryka.....                         | 58 |

|  |    |
|--|----|
| 6. Závěr.....                                    | 60 |
| Seznam použité literatury, pramenů a zdrojů..... | 63 |
| Seznam citovaných filmů.....                     | 65 |
| Seznam příloh.....                               | 68 |
| Příloha č. 1.....                                | 69 |
| Příloha č. 2.....                                | 71 |
| Příloha č. 3.....                                | 72 |

## Úvod

Biografy jsou fascinujícím kulturním fenoménem. Nejsou jenom prostorem, kde se promítaly filmy. Jsou to místa, která byla v první polovině 20. století spojována se zábavou, exotikou, dobrodružstvím a sny. Zároveň to byla místa, kde se lidé shromažďovali, kde se spolu stýkali a trávili společný čas. A to nejen po tmě. V mladoboleslavských biografech se schůzovalo, přednášelo, koncertovalo, oslavovalo, tančilo, truchlilo, vyučovalo a dokonce se zde i prodávalo maso.

Jedinečné kouzlo starých a často již dávno zaniklých biografů přitahovalo ještě nedávno pouze milovníky zašlých časů. Oficiálně byl zájem o film na regionální úrovni spíše utlumován. Ve sborníku *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, který vydal v roce 1974 Městský národní výbor Mladá Boleslav, se ještě dočteme, že *film, který mohl [v období první republiky] mnohem výrazněji ovlivnit kulturní výchovu mas, byl příliš zkomercializován a příliš v rukou kořistných cílů buržoazie, než aby se ve větším rozsahu podílel na kulturním profilu Mladé Boleslavě.*<sup>1</sup> S rozvojem nové filmové historie, která dnes udává směr bádání v oblasti filmu, se sice k této oblasti obrátil zájem akademické obce, ale přesto zůstalo téma regionální filmové historie závislé na nadšencích.

Historií mladoboleslavských biografů jsem se začal zabývat na konci roku 2009, když jsem shromažďoval data na bakalářskou práci *Mladoboleslavské biografy do konce 1. světové války* v rámci studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Práce byla hodnocena nadmíru pozitivně, přestože osobně v ní dnes spatřuji četné nedostatky. V Mladé Boleslavi byl o výsledky mé badatelské práce poměrně živý zájem. Dílčí poznatky jsem proto publikoval v místním kulturním měsíčníku *Boleslavan*<sup>2</sup>, delší studií věnovanou historii městského biografu jsem přispěl do letos obnoveného vlastivědnému sborníku *Boleslavica '12.*<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> „Druhý masový prostředek, film, který mohl mnohem výrazněji ovlivnit kulturní výchovu mas, byl příliš zkomercializován a příliš v rukou kořistných cílů buržoazie, než aby se ve větším rozsahu podílel na kulturním profilu Mladé Boleslavě. Je proto pozoruhodné, že teprve při založení pokrokového listu Našeho kraje byla mu kromě reklamních noticek věnována i pozornost recenzentů, tak, aby bylo rozlišeno, co je uměleckým dílem a co komerčním brakem.“

Václav Zima, Posledním půlstoletím mladoboleslavské kultury. In: Vlastimil Trtílek (ed.), *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor 1974, s. 233.

<sup>2</sup> Martin Weiss. První biografy v Mladé Boleslavi – kočovníci a Městský biograf. *Boleslavan* 15, 2011, č. 6, s. 15.

Martin Weiss. Historie mladoboleslavských biografů – Biograf Libuše (1912-1918) a přesun Městského biografu. *Boleslavan* 16, 2012, č. 1, s. 17.

<sup>3</sup> Martin Weiss, Historie prvního mladoboleslavského biografu. In: Jiří Filip, Jan Juřena (eds.), *Boleslavica '12: Vlastivědný sborník Mladoboleslavska*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska 2012.



Téma se stále ukazuje jako nosné, a proto jsem se jej rozhodl použít jako téma bakalářské práce i v rámci studia na Katedře filmových studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Došlo k časovému i tematickému rozšíření zkoumané oblasti. Zatímco má předchozí bakalářská práce se věnovala téměř výhradně biografům a časově byla ohraničená léty 1896-1918, tato bakalářská práce se snaží zasahovat i do oblasti filmové kultury a kopíruje historické období první republiky.

V práci se zabývám jednotlivými biografy, které v Mladé Boleslavi v pojednávané době existovaly (městský biograf, bio Legie, bio Svět, bio Život), jejich fungováním, provozovateli, hospodařením, repertoárem, hrací dobou, vstupným, technickým vybavením i samotnými prostory. Důraz kladu také na akce, které byly pořádány v prostorách biografů. V neposlední řadě se věnuji dalším akcím, které mají souvislost s růstem filmové kultury v Mladé Boleslavi.

## 1. Metodologie a zdroje

Cílem této práce, jež se, jak vyplývá již z jejího názvu, zabývá regionální filmovou kulturou, je deskriptivní zpracování historie mladoboleslavských biografů v letech 1918-1938 a pokud možno komplexní postihnutí všech aspektů právě místní filmové kultury v pojednávaném období. V tomto směru se tato práce snaží navázat na starší bakalářskou práci autora *Mladoboleslavské biografy do konce 1. světové války* obhájenou na Fakultě humanitních studií UK 6. září 2010.

Práce teoreticky vychází z principů tzv. nové filmové historie, což je do velké míry dáno samotným jejím tématem. Problematika historie biografů a filmové kultury je zde zpracována mikrohistoricky, se zaměřením na dílčí problémy. Práce se nesnaží hledat konkrétní vývojovou linii. Jejím cílem je plošné popsání sítě vztahů mezi řadou subjektů a institucí biografu. Toto směřování do šířky, jež se nesnaží postupovat lineárně, ale jež směřuje spíše k mozaikovitě struktuře, umožňuje, aby byly v textu popsány zdánlivě nesouvisející události, jevy a témata. Jejich konfrontace by měla vytvořit další přidanou hodnotu – jakýsi celkový obraz toho, jakým způsobem film pronikal do životů obyvatel menšího okresního města v rozmezí dvou desetiletí trvání Československé republiky.

Samotnému napsání práce předcházelo podrobné seznámení s historií města Mladé Boleslavi v pojednávaném období, v čemž mi byly nápomocné zejména přehledové knihy *Mladoboleslavsko v proměnách času*<sup>4</sup>, starší sborník *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*<sup>5</sup> či populárně-naučné texty v historické rubrice měsíčníku *Boleslavan*.<sup>6</sup>

Jako inspirace a prostředek sebereflexe při psaní práce posloužily podobně orientované sborníky *Kinematografie a město: Studie z dějin lokální filmové kultury*<sup>7</sup>, *Kinofikace Moravy: Bruntál, Bystřice pod Hostýnem, Bzenec, Havířov, Holešov, Jihlava, Kroměříž, Luhačovice, Nový Jičín, Šumperk*<sup>8</sup> či tematicky příbuzná studie *Historie kin na Děčínsku*.<sup>9</sup> V otázce recepce filmového média a dobové filmové kultury jsem významně

<sup>4</sup> Luděk Beneš, Radek Kotlaba, Jiří Matta (eds.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri 1997.

<sup>5</sup> Vlastimil Trtílek (ed.), *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor 1974.

<sup>6</sup> *Boleslavan* je měsíčník vydávaný statutárním městem Mladá Boleslav, který informuje o nejdůležitějších událostech uplynulého měsíce, jež ve městě proběhly. Jeho součástí je pravidelná historická rubrika, do které přispívají regionální historici.

<sup>7</sup> Pavel Skopal (ed.), *Kinematografie a město: Studie z dějin lokální filmové kultury*. Brno: Masarykova univerzita 2005.

<sup>8</sup> Karel Tabery (ed.), *Kinofikace Moravy: Bruntál, Bystřice pod Hostýnem, Bzenec, Havířov, Holešov, Jihlava, Kroměříž, Luhačovice, Nový Jičín, Šumperk, Uherské Hradiště, Zlín*. Olomouc: Univerzita Palackého 2004.

<sup>9</sup> František Cvrk, Hana Slavíčková, *Historie kin na Děčínsku. Děčínské vlastivědné zprávy* 2, 1992, č. 1-2, s. 3-21.

čerpá také z knih *Stále kinema: Antologie českého myšlení o filmu 1904-1950*<sup>10</sup> a *Konzervy se slovy. Počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let.*<sup>11</sup> Na některých místech se práce dotýká také filmové legislativy. V těchto pasážích jsem vycházel především z přednášek doc. PhDr. Ivana Klimeše z cyklu Dějiny české a slovenské kinematografie A, které jsem navštěvoval v zimním semestru 2009.

Sběr dat probíhal ve Státním okresním archivu (dále SOkA) Mladá Boleslav, ve Státním oblastním archivu v Praze a v Archivu Národního technického muzea. Z archivních materiálů jsem pracoval se stavebními plány, korespondencí, propagačními tiskovinami, účetními knihami, katastrem domovní daně berního úřadu, kronikami a zápisy ze zasedání městské rady. Nejvýznamnějším zdrojem informací však byl lokální periodický tisk.

Z regionálních novin jsem čerpal nejzásadněji z *Mladoboleslavských listů*, dále z *Jizeranu* a *Stráže Pojizeří*. Konfrontací informací z několika periodik jsem se pokusil získat objektivní náhled na zkoumanou problematiku (např. špatnou finanční bilanci městského biografu na začátku 30. let a její možné příčiny, či reflexe vzniku biografu Svět v roce 1928, jak jej vnímaly jednotlivé noviny). Limitující se zde ovšem ukázal různý objem psaní o filmu. Zatímco *Mladoboleslavské listy* film reflektovaly poměrně živě již od jeho prvního působení ve městě, *Jizeran* přinášel dlouho pouze reklamní zprávy a *Stráž Pojizeří* se mu nevěnovala takřka vůbec. To je také důvod, proč seznam citovaných zdrojů působí nevyváženě – v drtivé většině případů odkazují na *Mladoboleslavské listy*. Hrozící jednostrannosti jsem se pokusil čelit kritickou reflexí novinových článků.

Při studiu periodik jsem narazil na ještě jeden poměrně zásadní problém. V letech 1914-1923 bylo z důvodu válečného nedostatku a vysokých cen papíru pozastaveno vydávání mladoboleslavských novin. Většina stěžejních listů obnovila činnost až v roce 1924. Protože i ostatní archivní materiály týkající se tohoto období jsou poměrně skoupé, lze pouze odhadovat, jaký průběh měly změny, k nimž v oblasti místní filmové kultury v revolučním období došlo. Určité množství informací poskytují alespoň zápisy ze zasedání městské rady.

Během bádání jsem narazil na zásadní nedostatek v otázce dostupnosti archivních materiálů. V průběhu práce se ukázalo, že značná část archivních materiálů týkajících se biografu Legie umístěných ve fondech Archivu Národního technického muzea je z důvodu přestavby muzea umístěna v depozitáři mimo Prahu a že tedy není k dispozici veřejnosti. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl odložit zpracování historie tohoto biografu na později a věnuji se mu

---

<sup>10</sup> Petr Szczepanik, Jaroslav Anděl (eds.), *Stále kinema: Antologie českého myšlení o filmu 1904-1950*. Praha: NFA 2008.

<sup>11</sup> Petr Szczepanik, *Konzervy se slovy. Počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let*. Brno: Host 2009.

pouze v oddílech, které se věnují všem mladoboleslavským biografům přehledově, tedy v otázce repertoáru a akcí, které probíhaly v prostorách biografů.

V neposlední řadě jsem se zaměřil také na pamětní knihy neboli městské kroniky, jejichž vedení bylo nařízeno zákonem v roce 1920. Ve Státním okresním archivu Mladá Boleslav jsou pro pojednávání období relevantní *Pamětní knihy města Mladé Boleslavi*, které ve čtyřech svazcích zachycují události v letech 1922-1939. Tento zdroj se však ukázal být velmi slabý. Důvody jsou zřejmě dva. Film jakožto komerční zábava nebyl místními kronikáři vnímán pro místní kulturní dění tak důležitý jako třeba divadelní představení. Kronikář možná bral fungování biografů jako věc samozřejmou a nehodnou většího zájmu. Druhým důvodem je zřejmě povaha samotného kronikáře. Již v úvodu prvního svazku konstatoval kronikář Josef Jarský, že požádal městskou radu o uvolnění ze zastávané pozice pro pokročilý věk a snižující se schopnosti, ale že mu nebylo vyhověno. Opět mohu pouze odhadovat, ale je možné, že starší člověk, jenž zpravidla bývá konzervativnější, mohl film jako takový odmítat.<sup>12</sup>

Jako hlavní nástroj identifikace nepříliš známých zahraničních filmů jsem využíval jeden z výstupů vědeckého projektu Filmové Brno, tedy jeho databázi filmových snímků z období let 1918-1945.<sup>13</sup> V menší míře Československou filmovou databázi a International Movie Database.

Otázky z místní historie jsem konzultoval se zaměstnancem místního Muzea Mladoboleslavska, správcem sbírek Jiřím Filipem, jemuž tímto děkuji za cenné rady.

---

<sup>12</sup> Dohledat bližší informace o kronikáři Josefu Jarském a jeho životní mezníky se mi nepodařilo.

<sup>13</sup> Dostupné z internetu na adrese: <http://www.phil.muni.cz/filmovebrno/?id=0>.

## 2. Uvedení do historického kontextu a současného stavu bádání

### 2.1. Mladá Boleslav během světové války a v éře první republiky

Mladá Boleslav stanula na prahu 1. světové války jako okresní město čítající zhruba 17 000 obyvatel. Přestože se válečný konflikt města nedotkl přímo, museli jeho obyvatelé pochopitelně čelit řadě nepříjemných důsledků. Zaprvé to byl příliv 13 000 mobilizovaných vojáků, kteří se zde zdržovali před nástupem na frontu v roce 1914, následovala transformace některých budov (např. sokolovny) na lazarety, podřízení průmyslu válečným potřebám (např. firmy Laurin a Klement) a zásadní nepříjemnost spojená s válečnými konflikty – nedostatek takřka všech komodit.

Ačkoliv zprvu většinou s nechtí, museli místní muži narukovat, aby se stali součástí proslulého 36. pěšího pluku, jenž sídlil v mladoboleslavských kasárnách. Ten byl posléze transportován k nasazení na ruské frontě v Haliči. Velmi záhy začali vojáci padat stále častěji do zajetí, aby byl nakonec celý pluk v květnu 1915 rozpuštěn, protože z jeho mužstva takřka nikdo nezbyl. Zajetí vojáci se stali základem pro formující se Československé legie, jejichž přispěním došlo v roce 1918 k vytvoření samostatného Československa.<sup>14</sup> Ideály a boj mladoboleslavských legionářů o státní samostatnost se po válce promítly i ve způsobu vedení biografu Legie (zal. 1920), jehož činnost vedla ke zvyšování místní úrovně filmové kultury.

Přestože byl počátek roku 1918 z důvodu politického napětí a nedostatku potravin dramatický, vyhlášení státní samostatnosti 28. října proběhlo ve městě v poklidu.<sup>15</sup> V prvních poválečných volbách uspěly již dříve vzniklé strany – národní socialisté, sociální demokraté, agrárníci, lidovci a národní demokraté, přičemž největší podpory se dočkali národní socialisté (25 %). Ti oslovovali zejména dělníky, jejichž počet byl díky řadě průmyslových závodů ve městě vysoký.<sup>16</sup>

Co se týče státní správy, změnilo se jen málo. Okresní hejtmanství bylo přejmenováno na Okresní správu politickou (v roce 1928 na Okresní úřad). Mladoboleslavský okres byl však geograficky ohraničen jinak, než je tomu dnes. Zatímco Bělá pod Bezdězem spadala pod Okresní úřad Mnichovo Hradiště, Benátky nad Jizerou a dokonce i Lysá nad Labem byly ještě

---

<sup>14</sup> Jan Juřena. Kasárna Tomáše Garrigue Masaryka na Jičínské ulici. *Boleslavan* 15, 2011, č. 3, s. 15.

<sup>15</sup> Luděk Beneš, Radek Kotlaba, Jiří Matta (eds.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri 1997, s. 130.

<sup>16</sup> Tamtéž, s. 131.

součástí okresu mladoboleslavského. Mladá Boleslav byla také ustanovena jako centrum župy, avšak toto nové uspořádání nebylo v Čechách nikdy reálně zavedeno.<sup>17</sup>

Vysoké úrovni bylo na okrese dosaženo ve sféře zemědělství, zejména v pěstování obilovin a cukrové řepy, ale pochopitelně prosperoval také průmysl zastoupený nejen automobilkou Laurin a Klement, k jejímuž spojení s plzeňskou Škodovkou došlo v roce 1925, ale také čejtickou mlékárnou, pekárnou Suchar, Klingerovou přádelnou česané příze, Rolnickou strojírnu a slévárnu, výrobny jízdních kol, nábytku a dalšími podniky.<sup>18</sup> Čilý stavební ruch měnil tvář města (nejviditelněji se v tomto ohledu vyznamenal architekt Jiří Vendelín Kroha), ale i jeho okolí (budování vodních elektráren na řece Jizeře).<sup>19</sup>

Obyvatelé města měli k dispozici široké spektrum kulturních aktivit, jež se v průběhu první republiky dále rozšiřovalo. Velkou měrou se o zábavu obyvatel staraly spolky, z nichž byl oblíbený zejména ochotnický divadelní soubor Kolár, pěvecký Boleslav, Spolek paní a dívek, tělocvičná jednota Sokol a řada dalších. Již během války působily v Městském divadle sezónně a pohostinsky různé divadelní společnosti, avšak největší zájem vzbuzovaly zájezdy předních pražských hereckých hvězd, ať už z Národního divadla, Švandova divadla, D34 či Uranie. Důležitým spolkem byl též Klub přátel umění, který pořádal výstavy, literární večery a přednášky, jejichž aktéry byli nejvlivnější umělci své doby (Vladislav Vančura, Jaroslav Seifert, Václav Tille, Karel Teige, Josef Hora ad.). Podobnou činnost začal později vyvíjet i Spolek paní a dívek, jehož zásluhou město navštívil např. Otokar Březina, Viktor Dyk, Eliška Krásnohorská nebo František X. Šalda. Boleslavané však také využívali mnoho příležitostí ke sportovnímu vyžití.<sup>20</sup> Biografy jsou v tomto výčtu opomenuty záměrně, neboť jim se věnuje samostatný oddíl.

Největší společenskou akcí daného období byla bezpochyby Výstava severních Čech 1927 se svým půlmilionem návštěvníků a osobní účastí T. G. Masaryka.<sup>21</sup>

V polovině 30. let byla již v dobovém tisku znatelná obava z rostoucího německého nacionalismu, zvyšujících se tlaků a stále častějších třenic mezi Čechy a Němci v pohraničí. Stránky místních novin plní titulky typu „Pro motorizaci armády“, „Německo připraveno. Na

---

<sup>17</sup> Župy byly zavedeny 29. února 1920 zákonem o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé. Reálně však v Čechách, na rozdíl od Slovenska, nebyly zavedeny ještě v roce 1927, kdy proběhla správní reforma. Místo nich tak vznikly nové správní celky – země.

Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. Praha: Linde Praha 2005, s. 390-391.

<sup>18</sup> Karel Herčík, První boleslavští průmyslníci. *Boleslavan* 15. 2011, č. 4, s. 15.

<sup>19</sup> Luděk Beneš, Radek Kotlaba, Jiří Matta (eds.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri 1997, s. 132.

<sup>20</sup> Luděk Beneš, Radek Kotlaba, Jiří Matta (eds.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri 1997, s. 136-137.

<sup>21</sup> Tamtéž, s. 134.

stráž!“ „Bude válka?“ „Henlein“ či „Co chce Hitler“. Úzkost je umocněna náhlým úmrtím několika předních československých osobností v čele s T. G. Masarykem. Dochází k intenzivnímu sjednocení národa, který se chystá na válku.

Přemýšlení o časech první Československé republiky svádí k určité míře idealizace. Četba populární literatury věnované Mladé Boleslavi může v čtenáři vzbuzovat dojem, že vše bylo až do druhé poloviny 30. let v pořádku, lidé si užívali kulturní kvas, hospodářský rozmach a politická reprezentace byla sborem bezúhonných mužů, kterým šlo pouze o blaho města. Teprve při pozornějším a nezaujatém studiu vystupují na povrch problémy srovnatelné se současností. Dokonce i v oblasti, které se tato práce věnuje, tedy v oblasti biografů, popíšeme v následujících kapitolách celou řadu příkladů: korupce, defraudace, zaujaté vybírání realizátorů obecních zakázek, nezájem diváků o kulturní program atd.

## **2.2. Historie mladoboleslavské kinofikace do roku 1918<sup>22</sup>**

### **2.2.1. Kočovní kinematografy**

První zkušenost obyvatel Mladé Boleslavi s filmovým médiem proběhla nedlouho po prvním kinematografickém představení v Praze, které bylo uspořádáno 18. října 1896.<sup>23</sup> Charakter okresního města a příhodná geografická poloha (nevelká vzdálenost od německých hranic a srovnatelná vzdálenost od hlavního města) byla značně důležitá, neboť filmoví podnikatelé, kteří „pohyblivé obrazy“ šířili na našem území jako první, přicházeli především ze západu a často se jednalo o obyvatele Sudet.

Vždyť vůbec první promítání na našem území proběhlo v Karlových Varech, tedy ve městě v blízkém sousedství německých hranic.<sup>24</sup> Příčinou rapidního rozvoje filmové kultury v Německu a následné expanze filmu za jeho hranice byla především odlišná legislativní nařízení ve vilémovském Německu.<sup>25</sup>

---

<sup>22</sup> Oddíl Historie mladoboleslavské kinofikace do roku 1918 rekapituluje stav bádání v oblasti mladoboleslavských biografů, přičemž vychází z dat použitých již v autorově předchozí práci na toto téma. Martin Weiss, *Mladoboleslavské biografie do konce 1. světové války*. Praha 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií UK. Vedoucí práce PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

<sup>23</sup> Luboš Bartošek, *Náš film: Kapitoly z dějin (1896-1945)*. Praha: Mladá fronta 1985, s. 16.

<sup>24</sup> Tamtéž.

<sup>25</sup> V císařském Německu nepodléhal film koncesní povinnosti a provozování kinematografu tak patřilo mezi volné živnosti.

Ivan Klimeš, *Kinematograf, rakouský stát a české země 1895-1912*. *Illuminace* 14, 2002, č. 1, s. 74.

Úplně první filmová projekce proběhla v Mladé Boleslavi během adventu roku 1896, kdy bylo odehráno kinematografické představení v hotelu Věvec na Staroměstském náměstí. Přesné datum není známé. Víme, že kočovný podnik byl vybaven Edisonovým projektorem, ale o jeho provozovateli nejsou dostupné žádné bližší informace. Projekci doplňovala reprodukováná hudba fonografu. Mladoboleslavské listy událost reflektovaly krátce:

*„Kinematograf. V hotelu „u věnce“ uspořádáno bude v těchto dnech několik představení kineto-fonografických, senzačních vynálezů Edisonových, znázorňujících fotograficky pohybování se osob, zvířat, předmětů dopravních atd. Obrazy vrženy jsou kinetografem na bílou stěnu a pohybují se pravidelně jako osoby nebo předměty, vykonávající určitý výkon. Zvláštního půvabu dodávají představení výkony fonografu, hlavně z oboru hudby orchestrové. Upozorňujeme na tato představení.“<sup>26</sup>*

Ve srovnání s obrovskou popularitou, již se kočovné kinematografy v následujících letech těšily, může působit překvapivě, jak malou mediální pozornost si biograf v Mladé Boleslavi napoprvé získal. Že byl kinematograf většinovou veřejností vnímán jako pouťová atrakce, ilustrují události následujících let.

V roce 1897 se ve městě představil „Edisonův grafofon“, přístroj reprodukuující hudbu ze stearinových válců a podle redaktorů *Mladoboleslavských listů* zdokonalený nástupce staršího fonografu. Sama skutečnost, že představení tohoto zařízení byla pořádána v budově Městského divadla, mnohé napovídá. Městské noviny událost během dvou týdnů třikrát komentovaly a fungování přístroje detailně popsaly.<sup>27</sup> Pokud dnes tyto dvě události srovnáme, může se nám zdát, že veřejnost, resp. média vydávaná pro většinovou veřejnost, více stranila zvukovému zařízení, což v nás vytváří dojem jakéhosi elitářství, konzervatismu a dokonce nepřátelství vůči filmu.<sup>28</sup> Je však třeba si uvědomit, že film byl v tomto období řazen po bok řadě jiných potulných zábav a představení, jejichž výskyt byl upravován na základě právního předpisu z roku 1836. Počáteční filmová legislativa tak byla značně restriktivní.<sup>29</sup>

<sup>26</sup> Ponrepův biograf. *Mladoboleslavské listy* 9, 1896, č. 51 (19. 12.), s. 4.

<sup>27</sup> Edisonův „Grafofon“. *Mladoboleslavské listy* 10, 1897, č. 15 (10. 4.), s. 3.

<sup>28</sup> „Edisonův „grafofon“ v Ml. Boleslavi. Představení nejnovějšího vynálezu geniálního Tomáše Alva Edisona „grafofonu“, jenž dokonalostí překonává všechny dosud vynalezené způsoby a tvary fonografu, senzační měl úspěch v největších městech světových, zahájeno bude ve zdejším divadle městském v pondělí velikonoční dne 19. dubna t. r. s programem velice zajímavým. Grafofon vyniká hlasitostí neobyčejnou a zevrubnou zřetelností, i lze jej výborně slyšet po celé místnosti rozlehlé, jež v sebe pojme 2000 osob. Reprodukuje hudbu a zpěv. Představení toto, jež jest vůbec toho způsobu prvním na českém venkově, bude se konati ve prospěch dobročinných účelů Spolku paní a dívek, i doufá pořadatelstvo, že také z té příčiny bude návštěva co nejhojnější. Podrobný program oznámíme později.“

Tamtéž.

<sup>29</sup> Této problematice se věnuje doc. PhDr. Ivan Klimeš. Viz např. Ivan Klimeš, Kinematograf, rakouský stát a české země 1895-1912. *Illuminace* 14, 2002, č. 1.



Během následujících 15 let se však návštěva kočovného biografu stala ve městě pravidelnou a hojně navštěvovanou atrakcí, což dokládají poměrně časté návštěvy podniků tohoto druhu i novinové zprávy komentující návštěvnost.

Kočovný kinematograf zavítal do Mladé Boleslavi znovu 22. října 1899.<sup>30</sup> Přístroj označovaný jako kosmograf se usídlil v budově divadla. Filmy doprovázely projekce diapositivů doplněné přednáškami, které předvedly, že biograf může být i místem poučení.

V říjnu roku 1901 dorazil do Mladé Boleslavi během své první cesty po českém venkově významný filmový pionýr Viktor Ponrepo, aby zde v městském divadle sehrál několik představení (17., 19. a 20. října), která díky mohutné reklamní kampani vždy vyprodal.<sup>31</sup>

Od 29. srpna do 9. září 1902 promítali na nezastavěné ploše mezi budovou c. a k. reálky (dnešní Gymnázium dr. Josefa Pekaře), Sokolovnou a filiálkou Rakousko-uherské banky (dnes pobočka Komerční banky), tedy v dnešní Palackého ulici, ve vlastním dřevěném pavilonu bratří Edmund a Franz Josef Oeserové.<sup>32</sup> Zlatým hřebem jejich produkce byl film PANNA ORLEÁNSKÁ (Eine moderne Jungfrau von Orleans, Max Skladanowsky, 1900) s celkovou stopáží 35 minut.

V roce 1904 se do města vrátil znovu Viktor Ponrepo a setrval zde od 11. do 17. listopadu.<sup>33</sup> Vystřídal tak Elektrické divadlo, které fungovalo v říjnu na nezastavěné ploše Na Celně před budovou kasáren.<sup>34</sup>

Od 17. do 22. ledna 1905 hostil sál hotelu Věvec podnik s názvem The Royal Bioskop podnikatelů Františka Ponce a Zdenko Körbera, jejichž repertoár čítal údajně na 110 filmů, což byl přesně ten důvod, proč mohl kinematograf denně obměňovat program.<sup>35</sup>

Dne 14. dubna 1906 město znovu navštívil podnik označovaný v novinách jako Elektrické divadlo. O jeho spojitosti s výše uvedeným podnikem stejného označení, jenž ve městě působil o dva roky dříve Na Celně, můžeme pouze spekulovat. Divadlo hrálo od 14. do 23. dubna ve vlastním stanu na prostranství před c. a k. reálkou.<sup>36</sup>

V sále Hospodářské záložny promítal od 28. srpna do 1. září 1907 znovu The Royal Bioskop,<sup>37</sup> o dva měsíce později, 29. října 1907, jej zde následoval Velký královský Elektro-

---

<sup>30</sup> V městském divadle zdejším. *Mladoboleslavské listy* 12, 1899, č. 82 (21. 10.), s. 2.

<sup>31</sup> Ponrepovo kouzelné divadlo v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 14, 1901, č. 82 (16. 10.), s. 3.

<sup>32</sup> Divadlo bratří Oeserových. *Mladoboleslavské listy* 15, 1902, č. 67 (27. 8.), s. 5.

<sup>33</sup> Ponrepův biograf. *Mladoboleslavské listy* 17, 1904, č. 93 (16. 11.), s. 4.

<sup>34</sup> Obrazová reklama. *Mladoboleslavské listy* 17, 1904, č. 82 (8. 10.), s. 5.

<sup>35</sup> Biograf, div. živých fotografií. *Mladoboleslavské listy* 18, 1905, č. 5 (18. 1.), s. 2.

<sup>36</sup> Elektrické divadlo. *Mladoboleslavské listy* 19, 1906, č. 26 (4. 4.), s. 5.

<sup>37</sup> The Royal Bioskop. *Jizeran* 28, 1907, č. 68 (31. 8.), s. 2.

Biograf Jana Šíra.<sup>38</sup> Tento kočovník se do Mladé Boleslavi v následujících letech vracel pravidelně. V roce 1908 hrál od 14. do 17. listopadu v Sokolovně.<sup>39</sup> V roce 1909 zde strávil přelom roku – hrálo se od 25. prosince do 3. ledna 1910.<sup>40</sup> Naposledy tu pobavil diváky mezi 26. a 28. březnem 1910.

V roce 1909 přivezl do Mladé Boleslavi biograf také podnikatel Zdenko Körber, jenž zde před čtyřmi lety působil se společníkem Františkem Poncem, a usídlil se opět v hotelu Věvec. Mezi 4. a 16. dubnem sehrál řadu představení, jejichž největším lákadlem byly výjevy z oper a zpěvoher doplněné o živý zpěv. Blažkův Union Biograf promítal v Sokolovně od 24. října do 2. listopadu 1909.<sup>41</sup>

Kromě Šíra v roce 1910 do města přivezl biograf ještě Jan Skála. Jeho Orion působil od 19. března 1910 ve vlastním stanu vedle sokolské jízdárny na Výstavišti.<sup>42</sup> Svě Grand Elektro-Bio provozoval v sále Sokolovny od 17. do 27. září 1910 také Josef Šlechta.<sup>43</sup>

V roce 1911 se ve městě biografy zdržely vždy jen pár dní: Biografon v Sokolovně sehrál 4 představení počínaje 25. březnem a biograf Komet Jiřího Holance, který přivezl do města film BÍLÁ OTROKYNE (Den hvide slavehandel, August Blom, Alfred Lind, 1910) s tehdy ohromující stopáží cca 50 minut. Holanec se ve městě zdržel pouze od 16. do 18. dubna. Do Mladé Boleslavi se však vrátil ještě 14. května a odehrál další dvě představení v zahradě hotelu Vysoký<sup>44</sup> a v zahradní restauraci Na Kohoutce.<sup>45</sup> Od 26. září 1911 hrál v Sokolovně znovu pravidelný návštěvník města František Körber.<sup>46</sup>

Grand Biograf Karla Finka byl zřejmě jediným podnikem svého druhu, který do města dorazil v roce 1912<sup>47</sup> (hrál od 2. května cca do poloviny měsíce nedaleko sokolské jízdárny v místech, kde dnes stojí vila Domu dětí a mládeže).

Posledními zaznamenaným kočovným biografem, jenž Mladou Boleslav v této éře navštívil, byl biograf pana Štěpána, který ve městě promítal v únoru 1913.<sup>48</sup> Jeho návštěva je však již labutí písni kočovných kinematografistů, neboť ve městě tou dobou existovaly dva stále biografy a činnost kočovníků už nemohla být lukrativní.

---

<sup>38</sup> Obrazová reklama. *Jizeran* 28, 1907, č. 84 (26. 10.), s. 6.

<sup>39</sup> Obrazová reklama. *Mladoboleslavské listy* 21, 1908, č. 88 (11. 11.), s. 5.

<sup>40</sup> Biograf. *Mladoboleslavské listy* 23, 1910, č. 1 (1. 1.), s. 3.

<sup>41</sup> Obrazová reklama. *Mladoboleslavské listy* 22, 1909, č. 84 (27. 10.), s. 5.

<sup>42</sup> Obrazová reklama. *Mladoboleslavské listy* 23, 1910, č. 23 (19. 3.), s. 5.

<sup>43</sup> Biograf. *Mladoboleslavské listy* 23, 1910, č. 76 (21. 9.), s. 2.

<sup>44</sup> Reklama Hotelu Vysoký. *Mladoboleslavské listy* 24, 1911, (6. 5.), s. 5.

<sup>45</sup> Biograf „Komet“. *Mladoboleslavské listy* 24, 1911, č. 35 (17. 6.), s. 3.

<sup>46</sup> Biograf Koerbrův v Sokolovně. *Mladoboleslavské listy* 24, 1911, č. 76 (30. 9.), s. 3.

<sup>47</sup> Grand biograf. *Mladoboleslavské listy* 25, 1912, č. 33 (27. 4.), s. 6.

<sup>48</sup> Biograf. *Mladoboleslavské listy* 26, 1913, č. 14 (19. 2.), s. 6.

Výčtem návštěv kinematografických podniků ve městě Mladé Boleslavi jsme se pokusili nastínit, jakým způsobem a s jakou rychlostí filmová promítání pronikala do životů místních obyvatel. Dynamický rozvoj filmu na počátku století byl umožněn technickým pokrokem a vedl ke stále větší divácké oblibě mladého druhu zábavy, což biografům umožnilo proniknout do různých typů městského prostoru. Od takových míst, jako byly zahradní restaurace, přes různé víceúčelové sály a dvorany (hotel Věнец, Sokolovna, Hospodářská záložna) spojené s každodenní lidovou zábavou a trávením volného času, až po divadlo, tradiční symbol vysoké kultury.

Z uvedeného seznamu vyplývá, že biografy působily ve městě v období před založením stálého městského biografu přinejmenším čtyřicetkrát. Frekvenci filmových představení zvyšoval pro filmovou historii významný mladoboleslavský rodák František Ponec, který se do města opakovaně vracel a trávil zde kupříkladu i vánoční svátky.<sup>49</sup> Četnost návštěv kočovných biografů, povětšinou naplněné sály a vidina vysoké návratnosti investic, to bylo jen několik z řady důvodů, které městskou radu vedly k rozhodnutí, založit první městský stálý biograf.

### 2.2.2. Stálé biografy

Je pravděpodobné, že nejpozději ve chvíli, kdy se začátkem roku 1912 začaly na mladoboleslavské radnici množit žádosti o přímluvu na okresním hejtmánství ve věci udělování kinolicencí, došlo tajemníkovi městské rady dr. Šmelhausovi, že provozování biografu bude záležitostí výnosnou a že by městská rada tudíž neměla žádné z četných žádostí vyhovět, ale místo toho by měla začít sama provozovat stálý městský biograf. O tomto svém poznatku ji písemně informoval, ačkoliv si byl vědom veskrze negativního přístupu

---

<sup>49</sup> František Ponec (3. dubna 1869 – 3. dubna 1946) se narodil v Mladé Boleslavi. Vyučil se cukrářem, později podnikal v oboru. Od řemesla jej ale zlákal svět stříbrných pláten. České země objížděl s kočovným kinematografem od roku 1903. Jeho podnik nesl od roku 1908 označení Royal Bioskop. Po letech kočování zakotvil v Praze. Svůj biograf Ponec provozoval na Smíchově, později na Žižkově, kde stálý Royal Bioskop Františka Ponce otevřel 3. září 1910. Kvůli neshodám s žižkovskou obcí mu však nebyla prodloužena licence, pročež odtud v roce 1921 odešel. Kino bylo přejmenováno na Městské bio Žižkov a provozovala jej obec. Jen několik dní před svým skolem byl František Ponec vyznamenán za své průkopnické zásluhy v oblasti kinematografie. Po jeho smrti se biografu vrátilo jméno zakladatele. Bio Ponec promítalo do roku 1968. Dnes v jeho prostorách funguje Divadlo Ponec. Továrna Rudolfa Gustava Stabenowa na Žižkově. *Žižkovské listy: Čtvrtletník Klubu přátel Žižkova*. Praha 2007, č. 34, s. 7.

zastupitelů k poměrně nové atrakci.<sup>50</sup> Radní si nicméně zřejmě uvědomili rostoucí oblibu filmu, a tak se rozhodli zřízení soukromé biografické živnosti zabránit založením vlastní, v němž by bylo nepoměrně snadnější rozhodovat o kvalitách programu. V tomto smyslu argumentoval ve svém dopise městské radě pro zřízení městského bia i Šmelhaus.<sup>51</sup> Zřízení biografu bylo odhlasováno na schůzi 18. března 1912 za přítomnosti starosty Matouška a to téměř jednohlasně. Z 29 zastupitelů hlasovalo pro návrh 28, jeden se hlasování zdržel.<sup>52</sup>

Poté, co městský strojní inženýr vypracoval projekt fungování biografu, bylo určeno, že podnik zahájí svou činnost v červnu téhož roku při příležitosti zahájení Hospodářské a živnostensko-průmyslové výstavy severních a severovýchodních Čech, tedy 22. června 1912. Biograf měl promítat v budově Městského divadla a v sále Sokolovny. Jeho profit měl pomoci financovat fungování Městského ústavu chudých. Podnik splnil všechny náležitosti a město tak získalo od okresního hejtmantství kinolicenci v době trvání jednoho roku s platností od 28. června 1912. Jako provozovatel bia byl zaměstnán Josef Šmelhaus, v té době již předseda biografického odboru založeného v této souvislosti při městské radě. Technickým vedením podniku byl pověřen městský strojní inženýr Kazimír Pechar, promítačem se stal Václav Sedláček z Blatné a jeho pomocníkem Eduard Lamač z Mnichova Hradiště.<sup>53</sup> První mladoboleslavský biograf s oficiálním názvem „Městský biograf král. města Mladé Boleslavě“ zahájil svou činnost s týdenním zpožděním 28. června 1912.

Bezprostředně po zahájení provozu se dostavily první obtíže. Promítání v Sokolovně se ukázalo jako nemožné pro množství akcí probíhajících v tomto prostoru. Kromě cvičení se zde pořádaly přednášky, koncerty a různé kulturní a spolkové akce.<sup>54</sup> Biograf zde sice občas působil, ale to byly případy spíše vzácné. Městské divadlo se ukázalo být vhodnější volbou. Kabina s projektorem zde byla umístěna v zadní části jeviště a obraz promítala na plátno natažené nad forbínou. I zde se však biograf musel uskromňovat a dělit o hrací dny s divadelními společnostmi. Nemožnost hrát po celý týden nutila správce biografu uzavírat nepřilíživě výhodné smlouvy s půjčovnými filmů. Část veřejnosti navíc kritizovala, že se krásné

---

<sup>50</sup> Dopis z 18. března 1912 adresovaný městské radě, ve kterém starostův tajemník Václav Šmelhaus popisuje výhody, které by plynuly ze založení městského biografu. Státní okresní archiv Mladá Boleslav (dále SOKA MB), fond Archiv města Mladá Boleslav (dále AM MB) 1334–1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>51</sup> Tamtéž.

<sup>52</sup> Protokol sepsaný o 56. schůzi obecního zastupitelstva král. města Mladé Boleslavě 22. března 1912. SOKA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>53</sup> Dopis z 5. července 1912 adresovaný městské radě, ve kterém c. a k. hejtmantství potvrzuje technický personál městského biografu. SOKA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>54</sup> Dopis z 13. července 1912 adresovaný městské radě, ve kterém starostův Václav Šmelhaus popisuje, že existence biografu v Sokolovně bude možná jen ojedinele. SOKA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

nové divadlo propůjčuje k něčemu tak nízkému jako jsou biografická představení.<sup>55</sup> Všeobecná nespokojenost vedla v roce 1917 k přesunu biografu do vhodnějších prostor.<sup>56</sup>

Městský biograf však nebyl jediným podnikem svého druhu, který vznikl v Mladé Boleslavi v roce 1912. Podnikatel František Pekelský z České Lípy uzavřel smlouvu s pivovarem Klášter hraběte Valdštejna, od kterého si pronajal část domu č. p. 26/II na Novém náměstí (dnešním náměstí Míru).<sup>57</sup> V tomto objektu fungoval též hostinec U Vítků, později U Hašlarů. Na základě smlouvy nechalo ředitelství pivovaru na svůj účet k objektu přistavět část určenou pro kinematografická představení.<sup>58</sup> Dne 29. listopadu 1912 byla stavba dokončena a byly splněny všechny zákonem stanovené skutečnosti, takže sál byl zkolaudován.<sup>59</sup> Druhý stálý biograf pod názvem Libuše zahájil svou činnost 21. prosince 1912.

František Pekelský získal licenci pravděpodobně pouze proto, že o ni zažádal dříve, než se městská rada začala zabývat myšlenkou obecního biografu. Žádost ředitelství pivovaru o povolení přístavby kinematografických místností přišla již 17. dubna 1912<sup>60</sup> To je ovšem zvláštní, protože okresní hejtmanství, které o udílení licencí rozhodovalo, zohledňovalo názor zastupitelů, který byl doposud vůči zřízení stálého biografu ve městě zamítavý. Je zarážející, že licence byla udělena, přestože městská rada žádosti řady podnikatelů o přimluvu na okresním hejtmanství odmítala s tím, že si ve městě stálý biograf nepřeje.<sup>61</sup> S nejednotným postupem městského a okresního úřadu se setkáme znovu při zřizování stálého biografu Svět

---

<sup>55</sup> „Celé město, celé okolí a snad i městská rada se domnívá, že divadlo se stavělo pro hrani divadla, nikoliv pro biograf. Mohl-li tam býti o výstavě, kdy se v divadle nic nepořádalo, nemůže si to právo osobovati v době, kdy se hraje pravidelně divadlo. Konečně se biograf musí umístiti v místnosti mnohem jednodušší, neboť proto, aby tam lidé seděli potmě, nemusilo se stavěti divadlo nákladem statisíců. Biograf v divadle také není valně navštíven, protože je (bohudíky) vžilý zvyk, že divadlo se považuje za něco slavnostního a poněvadž naše divadlo jest skutečně krásné, také se tam každý slavnostněji obléká. Kvůli biografu se lidem oblékati nechce, proto tam nejdou. Budou-li ale představení biografická místo divadelních představení, pak ovšem se jejich význam v Boleslavi povznese, a divadlo se bude moci pro skutečné umění zavřít. To bude pak dokonalý kulturní skandál!“

Divadlo a biograf, *Mladoboleslavské listy* 27, 1912, č. 93 (23. 11.), s. 10.

<sup>56</sup> Zpráva Josefa Šmelhause o finančním efektu městského biografu ze dne 31. října 1913. SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>57</sup> Biografu Libuše se věnuji podrobněji ve své předchozí bakalářské práci.

Martin Weiss, *Mladoboleslavské biografie do konce 1. světové války*. Mladá Boleslav 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií UK. Vedoucí práce PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

<sup>58</sup> Žádost ředitelství pivovaru hraběte Valdštejna ze dne 7. května 1912 o povolení přístavby místností pro biografické divadlo adresovaná městské radě. SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 386, sign. IX/II-2b, neinven.

<sup>59</sup> Kolaudační protokol z 30. listopadu 1912. SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 386, sign. IX/II-26, neinven.

<sup>60</sup> Opakovaná žádost ředitelství pivovaru hraběte Valdštejna ze dne 7. května 1912 o povolení přístavby místností pro biografické divadlo adresovaná městské radě. SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 386, sign. IX/II-2b, neinven., k. 386, sign. IX/II-26, neinven.

<sup>61</sup> Neautorizovaný dopis z 18. března 1912 adresovaný c. a k. okresnímu hejtmanství vyjadřující se zamítavě vůči žádosti pivovaru o zřízení biografu ve městě. Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Finanční úřady 1879-1949 (1953), katastr domovní daně, dům na 26/II Mladá Boleslav, neinven.

v roce 1928. Přestože žadatel potřeboval svolení obou instancí, zdá se, že hlas okresního úřadu byl pro město určující.

Bezprostředně po zahájení provozu se také v biu Libuše objevily první potíže. Přestože movité vybavení obstarali a propůjčili bratři Pickové z Teplic, dobudování sálu včetně nových podlah, osvětlení, elektrického vedení bylo příliš velkou investicí, kterou podnikatel František Pekelský nebyl schopen pokrýt, a tak se zadlužil. Program biografu byl dle názoru městské rady plný problematických snímků, které podle dobového kritika byly „*sensační, krvavé, detektivní, pikantní aj.*“<sup>62</sup> Ty zastupitelé považovali za nežádoucí, protože je navštěvovalo zejména mladší publikum.<sup>63</sup> Třetím a zásadním problémem byla nepravdělná hrací doba a zákonu odporující využívání kinolicence ke krytí kočovných podniků, které v prostorách bia působily.

Faktem je, že existence dvou stálých biografů vedla k tomu, že oba dva neprosperovaly. Již od roku 1914 jednalo zastupitelstvo o přesunu městského biografu do vhodnějších prostor. Jako nejlepší možnost se jevil víceúčelový sál v budově starého pivovaru v Pivovarské ulici čp. 109-110, který na své náklady zřídil nájemce budovy sládek František Křikava. Rada také žádala okresní hejtmánství o neprodloužení licence náležící Františku Pekelskému a neudělování žádné další. Ke shodě s ředitelstvím valdštejského pivovaru, jenž byl majitelem budovy starého pivovaru, však došlo až v roce 1917.

Důvodů, které si vynutily přesun biografu z divadla, bylo více. Nejdůležitějším byla nedostatečná frekvence filmových představení. Nejvhodnější hrací doba (svátky, neděle a většina večerů) byla zabrána divadlem, což se během zimy ještě zhoršilo. Biograf doplácel na nedostatečný počet repríz vyšším půjčovným a nižší návratností investic. Z těchto důvodů byl přesun do vlastního objektu nevyhnutelný. Po drobných stavebních úpravách a vybavení prostor sálu ve starém pivovaře byla opětovná činnost obecního biografu v novém působišti zahájena s půlročním zpožděním 20. července 1918.

Bio Libuše mezitím přestalo fungovat. V roce 1919 jej však na svůj účet začal s největší pravděpodobností provozovat hostinský František Hašlar, který už ve stejné budově

---

<sup>62</sup> Dopis městské rady c. a k. okresnímu hejtmánství ze dne 22. září 1913 ve věci: Karel Schneider-Pražský, biograf. Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladé Boleslavi 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>63</sup> V roce 1912 vrcholí debata o zhoubném vlivu filmu na mládež. Podrobně v: Ivan Klimeš, Děti v brlohu: Boj proti kinematografům - bojem o dítě!. In: Petra Hanáková, Libuše Heczková, Eva Kalivodová (eds.), *V bludném kruhu. Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha: SLON 2006.

vedl hostinec. Nejprve odkoupil zařízení, od valdštejnského pivovaru, následně celý dům. V roce 1922 mu nebyla prodloužena licence.<sup>64</sup>

---

<sup>64</sup> Bio u Hašlarů. Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Okresní úřad Mladá Boleslav, manipulační období 1916-1936, k. 197, sign. 8/7-10, neinven.

### 3. Historie mladoboleslavských biografů v éře první republiky

#### 3.1. Městský biograf

##### 3.1.1. Přesun do nového působiště a stav biografu do roku 1930

Městský biograf začal tedy fungovat v roce 1918 v budově starého pivovaru. Město uzavřelo 23. července 1918 smlouvu s tehdejším promítačem městského biografu Václavem Mizerou, jenž do té doby působil v Městském divadle, aby se své funkce ujal i v přesunutém biu. Jakožto kinooperatér měl v podniku pracovat také jako technický správce.<sup>65</sup> Václav Mizera, jehož dlouhodobým záměrem bylo stát se provozovatelem vlastního biografu, což dokládá jeho mohutná a dlouhotrvající korespondence se zastupitelstvem z let 1915-1918, se osobně angažoval již při renovaci prostor sálu – hradil drobnější úpravy interiéru a veškeré movité vybavení. Provozovatelem se však nakonec nestal. V poslední chvíli ho odradila výše finanční spoluúčasti.<sup>66</sup> Městu tak pořízené vybavení odprodal a funkce se ujal Milán Ponec, provozovatel divadelní kanceláře v mladoboleslavské Železné ulici zajišťující předprodej lístků pro Městské divadlo, městský biograf (v době jeho fungování v budově divadla) a různé společenské akce.<sup>67</sup>

Biograf fungoval v Pivovarské ulici v domě čp. 109-110. Do budovy se vcházelo dvoukřídlými dveřmi ze dvora. Ve foyer byla po pravé straně umístěna pokladna a přímo proti vchodu šatna. Sál mohl nabídnout místa k sezení až 450 divákům a zhruba 150 divákům místa k stání na dřevěné galerii vybudované po celém jeho obvodu. Filmová představení byla doprovázena hrou orchestru, jenž byl umístěn na vlastním vyvýšeném pódiu. Únikových cest pro případ požáru bylo hned šest. Jeden vedl přímo do šatny, další na zahradu a zbylé čtyři do spojovací chodby a též do šatny.<sup>68</sup>

---

<sup>65</sup> Opis návrhu námezdní smlouvy mezi radou města a Václavem Mizerou, který je na základě této smlouvy zaměstnán jako kinooperatér a technický správce městského bia. SOKA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>66</sup> Dopis z 23. června 1918 adresovaný městské radě, v němž Václav Mizera potvrzuje, že prodává vybavení biografu městu za 41 381 korun. SOKA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>67</sup> Příbuzenství mezi Milánem Poncem a Františkem Poncem se mi nepodařilo potvrdit, ale na základě faktu, že se oba jmenovaní věnovali ve stejné době stejnému druhu podnikání a pocházeli ze stejného města, soudím, že mezi nimi je příbuzenský vztah.

<sup>68</sup> Hudba k filmu Svůdná Paříž. *Mladoboleslavské listy* 40, 1927, č. 94 (23. 11.), s. 3.



Reklamu zajišťovaly plakáty vylepované po městě, novinové zprávy týkající se jednotlivých filmů a v neposlední řadě i týdenní či dvoutýdenní programy zveřejňované v největších novinách (rubrika „Oznamovatel Městského bia“ v *Mladoboleslavských listech* nebo „Městské BIO v Mladé Boleslavi“ ve *Stráži Pojizeří*; tyto rubriky však striktně nedodržovaly svůj název a během několika let z novin zmizely). V rámci propagace vedení biografu často pořádalo různé přidružené akce, které měly přilákat do biografu nové návštěvníky. Těmito aktivitami se zabývám podrobněji v pátém oddílu.

Výtěžek z provozu biografu měl sloužit stejně jako před válkou na pokrytí sociální a zdravotní péče. Tohoto faktu často využívali redaktoři k přesvědčení diváků, aby navštívili právě Městské bio. Takovéto pobídky mohou dnes působit až úsměvně:

*„Čistý zisk městského bia určen je ku podpoře sociálních ústavů našeho města, a čím tento zisk bude větší, tím méně budeme platiti na sociální péči v jiných dávkách. Podporou městského kina získá každý i pro sebe a při tom z předváděných obrazů má opravdu umělecký prožitek.“<sup>69</sup>*

Vlastní budova umožňovala biografu, aby hrál každý den po celý rok. Tato možnost byla využívána téměř naplno. Pouze v ojedinělých případech se nehrálo každý den. Stejně jako v divadle, i v biografu bylo roční hraní organizováno do sezón. Sezóna končila vždy v průběhu srpna a v posledním srpnovém týdnu byla zahájena sezóna nová. Přestávka trvala zpravidla 1-2 týdny. Tento úzus byl společný všem biografům, které v Mladé Boleslavi fungovaly ve 20. a 30. letech.<sup>70</sup> Hrací době a repertoáru se více věnuje samostatný oddíl dále.

Ačkoliv se nedochovala většina výkazů o hospodaření, lze usuzovat, že dlouhou dobu byl biograf poměrně ziskový či se přinejmenším těšil diváckému zájmu. Tyto dvě věci je v případě městského biografu nutno oddělovat. Poměrně vysoká návštěvnost (v odhadech návštěvnosti, se kterou Dr. Šmelhaus kalkuloval při přesunu biografu, se střízlivě počítá na každém představení s 60 % obsazených sedadel) totiž ještě neznamena přívětivost peněz pro obecní pokladnu. Při adaptaci sálu totiž došlo k řadě podivných navýšení rozpočtu, následkem čehož se městský biograf na začátku svého fungování v novém působišti dostal do výrazné finanční ztráty.<sup>71</sup> Přestože např. finanční bilance za rok 1926 hovoří o návštěvě 134 818 platících diváků, příjmu 483 699 Kč ze vstupného a čistém zisku biografu 93 224 Kč (po

---

<sup>69</sup> Po filmu „Věra Mirceva“ chystá městské kino pro příští saisonu. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 66 (24. 8.), s. 4.

<sup>70</sup> Zahájení nové sezony v bio „Svět“ již ve čtvrtek 15. srpna. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 63 (14. 8.), s. 3.

<sup>71</sup> Podrobněji se celé kauze věnuji ve své předchozí bakalářské práci.

Martin Weiss, *Mladoboleslavské biografy do konce 1. světové války*. Mladá Boleslav 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií UK. Vedoucí práce PhDr. Milada Sekyrková, CSc., s. 81-83.

odečtení nákladů a daně ze zábav), stále zůstal podnik zadlužený částkou 121 128 Kč.<sup>72</sup> Dlouhodobě měly způsobovat velkou ztrátu také nakoupené filmy, které nebyly dostatečně nebo vůbec odehrány.<sup>73</sup>

Jelikož se biografické podnikání ukázalo být poměrně rizikové, rozhodla městská rada na konci 20. let o propachtování licence soukromníkovi. Jako vhodný kandidát byl vybrán továrník František Kleinhampl, majitel společnosti Projekce s továrnou ve Staré Boleslavi,<sup>74</sup> jenž uzavřel s městem dohodu, podle které se zavazoval odvádět do městské pokladny ročně 24 000 Kč. Jen o několik dní později dorazila na radnici nabídka inženýra Oldřicha Malého, jenž nabízel za nájem biografu rovnou 30 000 Kč. Mezi městem a Kleinhamplem však již došlo k dohodě.<sup>75</sup>

Po změně provozovatele v roce 1930 bylo městské kino divákům na čas uzavřeno. Byla zahájena práce na úpravách a modernizace. Biograf byl znovu otevřen 19. září 1930. Během zahajovacího večera vystoupil orchestr posílený o externí hudebníky, pěvecký sbor Foerster, virtuos hrající na xylofon a tubafon a byl uveden americký film KOZÁCI (The Cossacks, George W. Hill, Clarence Brown, 1928) podle předlohy L. N. Tolstého.<sup>76</sup> Prostor kina byl pozměněn co se uspořádání sedadel a lóží týče, vybavení interiéru bylo obměněno. Byla též pořízena nová zvuková aparatura. Tato investice se na konci 20. let stala povinností. Výtěžek ze zahajovacího představení byl věnován na dobročinné účely.

### 3.1.2. Problematická situace v letech 1930-1934

Na konci roku 1930 upozornil člen zastupitelstva a poslanec Jan Dubický na nejasnosti v otázce finančních pohledávek biografu. Vyzval, aby bylo přesně zjištěno, jaké závazky vůči provozovateli Kleinhamplovi město ještě má. Navrhl, aby smlouva s továrníkem byla uzavřena až po konečném vypořádání.<sup>77</sup> Z těchto informací vyplývá, že Kleinhampl začal spravovat podnik na základně ústní dohody, tedy ještě dříve než byla sepsána písemná smlouva. Biograf převzal i s filmy, které byly již dříve zapůjčeny a nestihly být odehrány. V otázce financí to způsobilo zmatek, který se řešil řadu následujících měsíců a let.

---

<sup>72</sup> Městský biograf v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 16 (22. 2.), s. 3.

<sup>73</sup> Co bude s městským biografem. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 48 (21. 6.), s. 1.

<sup>74</sup> František Rožnětínský, *Promítací stroj*. Praha: Knihovna filmového kurýru 1945, s. 227.

<sup>75</sup> Ze schůze městské rady Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 60 (6. 8.), s. 1-2.

<sup>76</sup> Městské bio. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 70 (10. 9.), s. 3.

<sup>77</sup> Ze schůze městské rady. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 99 (24. 12.), s. 1-2.

František Kleinhampl ve spravování městského kina nahradil jistého pana Zahradku, jenž funkci vykonával do té doby z pověření biografického odboru. Tento podnikatel byl zřejmě v létě 1931 nařčen z toho, že podnik během svého působení poškodil.<sup>78</sup> Společně s městským úředníkem a členem biografického odboru Ladislavem Martinovským, jenž v otázce biografu figuroval jako správce financí, byl následně pozván na schůzi zastupitelstva, aby byla celá věc vysvětlena.<sup>79</sup> Město proti bývalému vedení biografu zahájilo soudní řízení. Biografický odbor navrhl městské radě, aby bezesmluvní stav vůči Kleinhamplovi trval až do 1. června 1931, kdy mělo být již vše vyjasněno. Podpis již sepsané smlouvy byl prozatím odložen.<sup>80</sup>

Při zkoumání finančních výkazů městského biografu došlo skutečně k objevení zpronevěry. Česká pobočka americké společnosti Paramount vrátila jako přeplatek biografickému odboru 3 450 Kč a Martinovský si je ponechal. Jeho přečin byl odhalen až díky snahám vyrovnat veškeré účty před podepsáním nové smlouvy s Františkem Kleinhamplem. Ladislav Martinovský byl z funkce odvolán, bylo na něj podáno trestní oznámení a zahájena kontrola lístků prodaných v době jeho působení.<sup>81</sup> Do záležitosti, která se stala ve městě sledovanou kauzou, se záhy vložil i okresní úřad. Pravděpodobně z pozice správce kinolicencí vyzval zastupitele k poskytnutí finančních výkazů a ujasnění, jaké funkce v biografu zastávali Martinovský a Zahradka.<sup>82</sup>

Nečitelné finanční záležitosti vedly revizní komisi také ke zkoumání starších výkazů hospodaření za několik let nazpět. Podle finanční bilance za rok 1928 byl dluh biografu způsobený nákladnou přestavbou sálu vyrovnán již v roce 1928 a podnik se přehoupl do kladných čísel částkou 6948 Kč. Během následujících let, kdy biograf spravovali Martinovský a Zahradka však došlo k nové komplikaci. Příliš velké množství filmů objednaných vedením kina v letech před změnou provozovatele nestihlo být odehráno, což vedlo k další ztrátě. Na schůzi rady byl znovu předvolán Zahradka, aby neehospodárné vedení vysvětlil.<sup>83</sup> Po revizi bylo zjištěno, že biograf má stále 19 neodehraných filmů v hodnotě 129 385 Kč, přičemž Kleinhampl sám odehrál, prodal či jinak zlikvidoval 160 filmových titulů v ceně 177 872 Kč. Část této sumy vzala obec na sebe, aby předešla dalším sporům. Za daných podmínek však továrník odmítl smlouvu podepsat. Podle Jana Dubického, který celou věc nadále sledoval, si

---

<sup>78</sup> Schůze měst. rady. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 42 (3. 6.), s. 1.

<sup>79</sup> Ze schůze městské rady. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 16 (25. 2.), s. 1.

<sup>80</sup> Ze schůze městské rady. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 20 (11. 3.), s. 1.

<sup>81</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 37 (13. 5.), s. 1.

<sup>82</sup> Schůze měst. rady. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 42 (3. 6.), s. 1.

<sup>83</sup> Bilance městského biografu. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 89 (18. 11.), s. 1.

město platbu dalších 130 tisíc z vlastní pokladny nemohlo dovolit.<sup>84</sup> Závěrem roku 1931 finanční komise konstatovala, že vedení podniku před nástupem Františka Kleinhampla bylo v mnoha ohledech závadné, a doporučila, aby Zahrádka byl volán k odpovědnosti.<sup>85</sup>

Záležitost Martinovského zpronevěry se dostala v dubnu 1932 před soud, kde byl obžalovaný zproštěn viny na základě lékařského posudku, jenž konstatoval duševní poruchu. Úředník odcizený obnos vrátil. Věc převzala disciplinární komise, která navrhla, aby nebyl nijak trestán. Rada s tímto závěrem však nesouhlasila a nechala si zjistit vlastní lékařský posudek.<sup>86</sup> O tom, jak celá věc skončila, již místní tisk pomlčel.

Jisté však je, že za rok 1930 vykázalo městské bio ztrátu 101 929 Kč. Bylo dohodnuto, že z dluhu 129 000 Kč za filmy z minulého období zaplatí město ještě 50 000 Kč. Vyrovnání zbytku zůstalo na Františku Kleinhamplovi. Poté, co město vyrovnalo slíbené pohledávky, měl se Kleinhampl ujmout vedení podniku a podepsat smlouvu o nájmu na období od 1. července 1930 do 1. července 1935 vstupující v platnost zpětně. K podpisu však v následujících letech zřejmě z důvodu nechuti podnikatele Kleinhampla nedošlo.

Na schůzi 8. května 1933 vyzval Jan Dubický Františka Kleinhampla, aby už konečně smlouvu podepsal. Továrník odmítl a vysvětlil městské radě, co jej k tomu vede. Po dvou letech, během kterých městu zachránil 200 000 Kč tím, že odkoupil a uvedl dosud neodehrané filmy, a během kterých do podniku investoval dalších 200 000 Kč, zjistil, že městské bio je podnik nevýnosný.<sup>87</sup> Přestože v pojednávané době se toto tvrzení zdá být nepravděpodobné, je třeba si uvědomit, že Mladá Boleslav disponovala od roku 1930 celkem třemi biografy. Z nich byl ten městský nejméně průbojný. Zastupitelé tedy kontaktovali Oldřicha Malého z Milovic, který o provoz biografu projevil zájem již v roce 1930, aby městu zaslal nabídku výše ročního nájemného.<sup>88</sup>

Město na doporučení poslance a zastupitele Jana Dubického vypsal konkurs. Do hry o provozování bia tak vstoupily vedle Malého také další subjekty. Malý městu nabídl za nájem biografu 30 000 Kč, stejně tak František Kleinhampl, který z nám neznámých důvodů znovu projevil o biografu zájem. Do třetice předložili nabídku ve shodné výši novopecení provozovatelé biografu Legie - nakladatel Hejda, notář Veselý a lakýrník Čtyroký.<sup>89</sup> Tito pánové však záhy nabídku záhy stáhli. O provoz biografu však projevil zájem jiný lakýrník a

---

<sup>84</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 93 (2. 12.), s. 1.

<sup>85</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 95 (9. 12.), s. 1.

<sup>86</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 34 (4. 5.), s. 1.

<sup>87</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 37 (10. 5.), s. 1.

<sup>88</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 68 (6. 9.), s. 1.

<sup>89</sup> Městský biograf. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 81-82 (26. 10.), s. 2.

bývalý legionář František Kubín. Nabídl 33 600 Kč a tím převýšil ostatní nabídky.<sup>90</sup> V reakci na něj Malý zvýšil svou nabídku, tj. zavázal se jako roční nájemné odvádět zpočátku 30 000 Kč a během 10 let navýšit tuto částku až na 60 000 Kč.<sup>91</sup>

### 3.1.3. Transformace městského biografu na bio Život

Během jednání o novém provozovateli městského bia se objevila se úplně nová myšlenka, která mohla např. souviset se snahou dořešit komplikované vztahy města a podnikatele Kleinhampla, a to biograf úplně zrušit. Vedení biografu Legie (Hejda, Veselý, Čtyroký) totiž nejen rychle změnilo své stanovisko, ale také nabídlo městu až do roku 1937 roční příspěvek 4 000 Kč, pokud bude biograf zrušen. Městská rada zrušení podniku odhlasovala osmi hlasy a vyzvala současného provozovatele biografu Františka Kleinhampla, aby odpromítal objednané filmy a další již neobjednával.<sup>92</sup> Činnost podniku měla být ukončena poslední dubnový den roku 1933. Kleinhampl trval na prodloužení lhůty alespoň do konce roku, neboť měl filmy údajně objednané již na delší dobu dopředu. Jeho žádost však rada zamítla.<sup>93</sup>

Přestože bylo rozhodnuto o zrušení městského bia, vstoupil do již tak komplikované situace další zájemce. Žádost o licenci si podal městský spolek Zdraví, uskupení se sociálně demokratickou politickou příslušností a osvětovými cíly. Jeho nabídka ročního poplatku činila 2 000 Kč.

Kupodivu mu bylo vyhověno. Argumenty pro toto rozhodnutí městské rady bohužel neznáme. Obec se své licence vzdala na konci roku 1934.<sup>94</sup> Po vyjasnění závazků mezi starým a novým vedením začal městský biograf novou éru, ve které figuroval pod změněným názvem jako bio Život. Provozovatelem zůstal překvapivě František Kleinhampl, který měl být zárukou, že podnik bude prospívat.<sup>95</sup> Zůstává otázkou, do jaké míry byla transformace městského biografu na bio Život jeho vlastní iniciativou.

## 3.2. Bio Život

---

<sup>90</sup> Kolem městského biografu. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 85 (8. 11.), s. 1.

<sup>91</sup> Městský biograf likvidován. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 87 (15. 11.), s. 1.

<sup>92</sup> Tamtéž.

<sup>93</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 91 (29. 11.), s. 1.

<sup>94</sup> Biograf. *Mladoboleslavské listy* 47, 1934, č. 23 (24. 3.), s. 3.

<sup>95</sup> Spolek „Zdraví“ v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 47, 1934, č. 77 (10. 10.), s. 1.

V momentě, kdy biograf přešel v roce 1934 do rukou spolku, přestalo se o něm v novinách psát tolik, jako když byl v rukou města. Bio Život tak zvolna ztratilo své privilegované postavení, které dosud měl městský biograf, jehož specifický status plynul z jeho dobročinné povahy a z toho, že se o jeho program a směřování starala přímo městská rada. Až do Mnichovské dohody zůstal jaksi upozaděn.

Víme, že repertoár bia Život obsahoval spíše filmy druhořadé. Pouze občas se na programu objevil některý kvalitnější titul, který býval zpravidla domácí výroby. Bio Život tak uvedlo např. snímky JÁNOŠÍK (Martin Frič, 1935), VOJNARKA (Vladimír Borský, 1936) nebo MRAVNOST NADE VŠE (Martin Frič, 1937). Klesavá tendence se projevila i na množství doprovodných akcí pořádaných v prostoru biografu. Je však možné, že biograf šetřil na novinové inzerci a z toho důvodu nemáme o uspořádaných akcích přehled.<sup>96</sup> Jednou z mála doložitelných událostí je v roce 1937 opakované promítání filmových pohádek pro děti: ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA (Dornröschen, Alf Zengerling, 1936), PERNÍKOVÁ CHALOUPKA (Oldřich Kmínek, 1933), SNĚHURKA A SEDM TRPASLÍKŮ (Snow White and the Seven Dwarfs, David Hand, 1937).<sup>97</sup>

V březnu roku 1937 však mohl biograf pozvat diváky na akci, která ve městě dosud neměla obdoby. V bio Život došlo k historicky prvnímu představení stereoskopického filmu v okolí. Jaký snímek byl promítán, nevíme. Film byl však barevný, zvukový a jednalo se o sérii kratších výstupů sestříhaných do jednoho delšího programu. Přestože stereoskopické filmy byly v druhé půli 30. let ve větších městech delší dobu známé, mladoboleslavští diváci vybavení speciálními brýlemi se uhýbáním před letícími předměty bavili až nyní:

*„První zvukový plastický film v barvách AUDIOSKOP – největší senzace sezony v bio ŽIVOT od pátku 12. března. Nezvyklý obraz bude skýtat hlediště biografu, až se bude tento technický zázrak předváděti. Má-li totiž míti film svůj účinek, musí diváci držeti před očima zeleno-červené brýle. Možná, že Vám padne míč na hlavu a možná, že krásné plastické děvče na klín a stříkající voda, pozoun namířený do hlediště přinutí Vás instinktivně k uhýbání se z terče. A tak tyto bezděčné obrany strhnou každého k bujnému veselí.“<sup>98</sup>*

Ve dnech 9. až 11. srpna 1938 proběhla v bio Život rekonstrukce spojená s výměnou zvukového zařízení. Byla zakoupena aparatura „Foneta-speciál“ pražské továrny Projekce, tedy výrobek závodu Františka Kleinhampla.<sup>99</sup>

<sup>96</sup> Archivní materiály týkající se bia Život nejsou k dispozici.

<sup>97</sup> V sobotu 3. dubna o 3. hod. odpo. představení pro děti!. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 26 (3. 4.), s. 2.

<sup>98</sup> Plastický film přichází k nám. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 20 (13. 3.), s. 2.

<sup>99</sup> Od úterý 9. do čtvrtka 11. srpna se v bio „Život“ nehraje. *Mladoboleslavské listy* 51, 1938, č. 59 (6. 8.), s. 2.

### 3.3. Bio Legie

Po skončení první světové války se řada vojáků vrátila domů s trvalými zdravotními následky. Jejich neschopnost začlenit se zpět do pracovního procesu a vrátit se do svých vlastních dílen se nově vzniklý stát snažil řešit tím, že invalidům uděloval menší uprázdněné živnosti. Kromě trafik získávaly skupiny vysloužilců do své správy často také biografy. Této tendenci odpovídají statistiky, které uvádějí, že v období první republiky pouhou desetinu všech kinolicencí vlastnily fyzické osoby. Zbýlých 90% představovaly spolky a z nich přibližně 10% Československá obec legionářská a Čsl. Červený kříž.<sup>100</sup>

Biograf Legie byl založen v roce 1920.<sup>101</sup> Jeho existence byla od počátku svázána s místní jednotou Československé obce legionářské, která udávala jeho specifické směřování, povahu repertoáru a doprovodných akcí.

V roce 1930 nechali biograf Legie přebudovat podle návrhu architekta Karla Dlouhého manželé Hejdovi, tehdejší provozovatelé. Legie se díky přestavbě stala nejhonosnějším biografem ve městě a získala sál s rozlehlým balkónem, jenž mohl během jediného představení hostit celkem 800 diváků.<sup>102</sup>

Biograf fungoval v domě čp. 25-II na Novém náměstí s drobnými přestávkami kontinuálně až do 90. let 20. století.<sup>103</sup>

### 3.4. Bio Svět

Poprvé se čtenáři Mladoboleslavských listů mohli dočíst o záměru okresního správního úřadu vybudovat ve městě další, tedy v pořadí již třetí, biograf 18. ledna 1928.<sup>104</sup> Došlo totiž k situaci, kdy tzv. okresní dům č. p. 457/II (dnes Kulturní středisko Svět) v Tylově ulici, jenž měl sloužit jako sídlo boleslavské územní župy, pozbyl ještě před svým dokončením svou primární funkci. Župy, zřízené v průběhu správní reformy roku 1920, totiž nikdy v Čechách nezačaly fungovat a nová správní reforma, jež vešla v účinnost v roce 1928,

---

<sup>100</sup> Miroslav Čvančara, Jaroslav Čvančara, *Zaniklý svět stříbrných pláten: Po stopách pražských biografů*. Praha: Academia 2011, s. 13-14.

<sup>101</sup> *Kinematographisches Jahrbuch: 1920-1938*. Wien 1938.

<sup>102</sup> SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 386, sign. IX/II-26, neinven., kolaudační plán novostavby biografu „Legie“ na parcele č. k. 324/2 a 325/1 na Novoměstském náměstí.

<sup>103</sup> Jak jsem uvedl v úvodní části, při psaní této práce nebyly dostupné archivní materiály, které by umožnily dostatečně rekonstruovat vznik a počátky fungování biografu. Fondy Archivu Národního technického muzea byly v době vzniku práce umístěny v depozitáři v Čelákovících a nepřístupné veřejnosti. Z toho důvodu bude historie tohoto kina zpracována později.

<sup>104</sup> Nový biograf v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 6 (18.1), s. 3.

s nimi již nepočítala. Nahradila je praktičtějšími celky – zeměmi.<sup>105</sup> Uprázdňené místnosti okresního domu, resp. přednáškovou síň a knihovnu, se tak okresní správní komise rozhodla přebudovat na biograf a pronajmout ji buď městu, nebo soukromému provozovateli, aby snížila finanční ztrátu.

Zastupitelstvo nabídku odmítlo a postavilo se proti zřízení nového biografu. Potíže způsobené existencí vícera podniků stejného druhu ve městě velikosti Mladé Boleslavi trápily provozovatele městského bia již od roku 1912.<sup>106</sup> Na schůzi rady byl projednán návrh neudělovat svolení k poskytnutí licence. Referent zde záležitost komentoval slovy:

*„Třetí biograf jest v našem městě zbytečným a jeho otevření citelně poškodilo by podnik městský, jehož zisky v budoucnu má býti použito k účelům zdravotním, humánním a sociálním.“*<sup>107</sup>

Záhy se začala na stranách místních novin rozvíjet diskuse, týkající se záměru okresního úřadu. Dne 3. března 1928 se v novinách objevil článek obhajující zřízení nového podniku.<sup>108</sup> Pisatel zahrnul mezi klady minimální náklady na zřízení nového zábavního stánku, které ve srovnání s ročním nájemným ve výšce 60 000 Kč, jež se zavázal platit budoucí provozovatel František Kleinhampl, zdály být skutečně nepatrné. Dále uvedl fakt, že podnik bude vysoce moderní a po všech stranách vyhovující a navíc seznámil čtenáře s dohodou mezi budoucím provozovatelem a okresním úřadem, že sál bude mít okresní úřad k dispozici 24 dní v roce na přednáškovou a vlastní kulturní činnost. Autor textu nepřimo pojmenoval příčinu problému, když napsal, že okres investoval do města mnoho finančních prostředků a že by tedy také rád získal nějakou finanční kompenzaci. Negativní stanovisko městské rady se tak vysvětlilo. Z nového biografu neměly plynout do městské pokladny žádné peníze a navíc měla vzniknout nepřijemná konkurence městskému biografu.

Otázka třetího biografu ve městě byla městskou radou projednávána na návrh poslance Jana Dubického na schůzi 26. dubna 1928. Debata byla dlouhá a v jejím závěru se proti udělení licence vyjádřili místní českoslovenští socialisté, komunisté a sociální demokraté. Nikdo z jednajících, kteří byli osobně přítomni ohledání prostor den předtím, se však

---

<sup>105</sup> Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. Praha: Linde Praha 2005, s. 390-391.

<sup>106</sup> Existenci dvou stálých biografů ve městě komentuje negativně už v roce 1913, tedy pouhý jeden rok po zahájení činnosti městského biografu a biografu Libuše, Václav Šmelhaus. Zachováním pouze jednoho, a tedy městského, biografu by podle něj bylo možné výrazně zlepšit finanční bilanci podniku. SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven., zpráva Josefa Šmelhause o finančním efektu městského biografu ze dne 31. října 1913.

<sup>107</sup> Obecní zastupitelstvo města Ml. Boleslavě proti zřízení biografu v Okresním domě. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 16 (22. 2.), s. 3.

<sup>108</sup> Ke zřízení biografu v okresním domě v Mladé Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 19 (3. 3.), s. 2.



nevyjádřil k věci zamítavě z důvodu „policejního, stavebního, požárního či zdravotního“.<sup>109</sup> Při závěrečném hlasování se však pro udělení licence vyjádřili pouze pánové Horný a Dědek.

Okresní úřad licenci nakonec udělil i přes zamítavé stanovisko města. Licenci získala místní odnož Československého Červeného kříže, přičemž provozovatelem se stal továrník František Kleinhampl. Tedy ten samý člověk, jenž do své správy získal v roce 1930 také městský biograf. Kleinhampl se zavázal platit za pronájem prostor v okresním domě 60 000 Kč ročně okresnímu úřadu a 20 000 Kč ročně Čsl. Červenému kříži za pronájem licence.<sup>110</sup> Nový biograf Svět poprvé přivítal své návštěvníky v sobotu 1. září 1928 o 20. hodině.<sup>111</sup>

Během slavnostního zahajovacího večera se úvodního slova ujal předseda Čsl. Červeného kříže školní inspektor Karel Sellner, jenž promluvil o významu biografu ve společnosti a vyjádřil své přání, že se ze zisku biografu podaří pro okres pořídit sanitní vůz.

Promítané filmy doprovázel orchestr, který také vyplňoval vlastní produkcí pauzy mezi jednotlivými snímky. Zahajovací večer nabídl týdeník společnosti Fox, film POSLEDNÍ NADĚJE (Four Sons, John Ford, 1928), světelnou feérii LA PROMETE a na závěr grotesku BANÁNOVÁ VOJNA.<sup>112</sup> Zahájení provozu se podle přítomných vydařilo. Sál byl zcela vyprodán.<sup>113</sup>

Samotná událost byla místními novinami hojně reflektována, ačkoliv ve značně rozdílném duchu. *Mladoboleslavské listy* napsaly: „*Bio Svět v Ml. Boleslavi v okr. domě bylo otevřeno 1. září před úplně vyprodaným domem. Čilý ruch na chodbách, schodišti i uvnitř svědčil o překvapení, jak vkusně komfortně a pohodlně byl Svět upraven, aby poskytl obecenstvu vše, co moderní biograf musí podati. Technická stránka vybudování svědčí o promyšleném, odborném vedení. [...] Účinným překvapením byly světelné ferie, které se svými náhlými přeměnami velmi se líbily. Hudební vložky byly pravým osvěžením a publikum si bouřlivým potleskem vynutilo další čísla. Obrázky z celého světa vzbudily veliký zájem. Přes pokročilý čas vyvolala svižná groteska Banánová vojna bouře smíchu, takže při odchodu za rázného pochodu orchestru bylo viděti na všech uspokojení se zahájeném provozu Světa, jež bylo hladké, bez defektu a proto též působivé.*“<sup>114</sup>

Oproti tomu *Stráž Pojizeří* otiskla tento názor: „*Ze Světa. Minulou neděli zahájil svá představení biograf Svět v Okresním domě, avšak způsobem velmi nešťastným. Víтали jsme upřímně vznik nového biografu, neboť bylo již na čase, aby se zlepšila umělecká úroveň*

<sup>109</sup> Otázka třetího biografu v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 35 (28. 4.), s. 3.

<sup>110</sup> Ke zřízení biografu v okresním domě v Mladé Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 19 (3. 3.), s. 3.

<sup>111</sup> Bio Svět v okresním domě. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 70 (29. 8.), s. 1.

<sup>112</sup> Bližší údaje ke snímekům se mi nepodařilo dohledat.

<sup>113</sup> Bio Svět v Ml. Boleslavi v okresním domě. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 72 (5. 9.), s. 3.

<sup>114</sup> Tamtéž.

*biografických představení v našem městě. Čekali jsme, že příchodem třetího konkurenta zvýší se nejen kvantita, ale i kvalita. Zatím jsme byli hodně zklamáni. Zahajovací představení bylo podprůměrné a celé uspořádání svědčilo o naprostém nepochopení požadavků dnešní doby. [...] La Promete, světelná ferie s bezradnou tanečnicí byla nesmírně nechutná věc a lépe o ní pomlčeti. Leč nejhorší věcí z celého představení byl bezesporně orchestr. Nejistý, rozběhlý, bez gradace, nesladěný a místy přímo falešný. Ten zkázu dovršil a jeho mladému, dobře známému dirigentu nejen slávy nepřidal, nýbrž přímo mizerně posloužil. Půjde-li bio Svět těmito cestami, budeme míti o jednu zbytečnou věc více.“<sup>115</sup>*

Oba citované texty nám napovídají mnohé jak o kvalitě úvodního představení, tak o stylu, jakým se místní noviny vyjadřovaly k filmu a problematice biografů - *Mladoboleslavské listy* nadšeně přijímající každou filmovou novinku, na druhé straně *Stráž Pojizeří* odmítající film takřka a priori. Premiérový večer patrně nebyl dokonalý, ale pozdější ambiciózní postup vedení biografu napovídá, že nemohl být ani tak tragický, jak popsal recenzent ve *Stráži Pojizeří*.

Biograf záhy navázal na reklamní strategii ostatních biografů, když začal své produkce ozvláštňovat výstupy různých umělců z oblastí hudby, eskamotérství, břichomluvectví atp. Jako první atrakce tohoto druhu zde vystoupil baletní mistr Joe Jarský, který se údajně nedlouho předtím vrátil z Londýna. Se svým stepařským uměním, jež předváděl obvykle v pražském divadle Metro, seznamoval diváky od 28. září do 1. října 1928.<sup>116</sup> Přestože pro biograf znamenal nákladnou investici, jistě podniku pomohl přitáhnout velkou pozornost veřejnosti, která byla zpočátku nutná.

Podaržený byl podle dochovaných ohlasů také silvestrovský program biografu Svět. Večer začal projekcí Elektažurnálu a pokračoval řadou hudebních čísel ruského uměleckého tria hrajícího na balalajku, projekcí grotesek, tancem ve foyer, provedením několika operních árií, komickou scénkou a dalšími veselými filmy a hudbou.<sup>117</sup>

Provozovatelem biografu Svět se stal muž s nezpochybnitelnou podnikatelskou duší. Povedený úvodní večer, řada doprovodných atrakcí, sázka na divácky atraktivní filmy a důraz na domácí produkci, to vše napomohlo Světu, aby se během krátké doby dostal na roveň ostatním kinům ve městě. Svět také vsadil na v místním kontextu nevídanou reklamu. Např. název jednoho z prvních uvedených velkofilmů, amerického protiválečného filmu WINGS (Wings, William A. Wellman, 1927), umístil v den premiéry 11. ledna 1929 na osvětlený

---

<sup>115</sup> Ze Světa. *Stráž Pojizeří* 25, 1928, č. 70 (1. 9.), s. 2.

<sup>116</sup> Baletní mistr Joe Jarský. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 79 (28. 9.), s. 4.

<sup>117</sup> Sylvestr 31. prosince v bio „Svět“ v okr. domě. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 96 (22. 12.), s. 4.

poutač doplněný žárovkami v barvách státní vlajky, což byl způsob reklamy, který dosud ve městě neměl obdoby. Zároveň podpořil zájem potenciálních diváků vydáním prvního čísla Filmových zpráv, zvláštní přílohy *Mladoboleslavských listů*.<sup>118</sup> Toto periodikum se věnovalo novinkám ze světa domácího i zahraničního filmu a nabízelo zákulisní informace a zajímavosti o hlavních hitech právě hraných v bio Svět. Je zřejmé, že kinu často „nadržovalo“.

V neděli 4. srpna 1929 ukončilo bio svou první sezonu a *Mladoboleslavské listy* shrnuly jeho roční působení. V první řadě se pisatel článku dotkl otázky pohodlí biografu a kupodivu konstatoval, že v kině i „v třesuté zimě bylo pečlivě o diváky postaráno, v letním období provádí se nepřetržité ventilování všech místností“, což stále ještě nebyla samozřejmost. V druhé řadě vychválil kvalitní hudební doprovod, což byla věc ve své době často kritizovaná, a rozmanitost programu.<sup>119</sup> Biograf Svět, jakožto nejmodernější a nejprogresivnější podnik svého druhu ve městě, se dostal do čela skupiny místních kin, kde setrval až do konce 30. let.

V první polovině roku 1930 byla v biografu zřízena zvuková aparatura. Továrník Kleinhampl pořídil zařízení vyráběné jeho vlastní firmou Projekce a poprvé jej předvedl na konci května při projekci filmu BÍLÝ ĎÁBEL (*Der weiße Teufel*, Alexandre Volkoff, 1930). Ačkoliv veřejnost k otázce zvukového filmu přistupovala s velkou skepsí, což dokládají statě zveřejňované v *Mladoboleslavských listech*,<sup>120</sup> musela nakonec podle tohoto periodika uznat, že vedení továrníka Kleinhampla je profesionální (patrně zde mám co dočinění s evidentním klientelismem):

*„Pan tov. Kleinhampl ukázal znovu pevnou ruku a podnikatelský talent, kdy sám duševním tvůrcem věci, neleká se obětí, jsa jist úspěchem. Uvedl se jistě nadmíru šťastně, sleduje výtečnou cestu po prvotřídním a hodnotném filmu. V tom právě vyzdvihujeme jeho velký klad, že český člověk snaží se bez pomoci, sám dosáhnouti nejvyšších met, k úplné dokonalosti, k níž jistě dojde přes všechny překážky, které se v cestu staví a dání obecenstvu vždy to dobré, aby jak místní, tak i okolní obecenstvo mohlo shlédnouti věci, které současně předvádí Praha, ne však vždy tak pečlivě a šťastně.“*<sup>121</sup>

Na konci října roku 1933 došlo ve fungování kina Svět k zásadnímu zlomu. Okresní úřad ho pronajal legionářskému družstvu spravujícímu bio Legie. Proti tomuto rozhodnutí se

---

<sup>118</sup> Filmové zprávy: Příloha *Mladoboleslavských listů* 1, 1929, č. 1. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 3 (12. 1.).

<sup>119</sup> Bio „Svět“. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 61 (7. 8.), s. 3.

<sup>120</sup> Kolem zvukového filmu. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 22 (19. 3.), s. 1.

Proč zejí biografy při zvukových filmech prázdnotou. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 97 (17. 12.), s. 2.

<sup>121</sup> „Bílý ďábel“. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 41 (28. 5.), s. 1.

okamžitě odvolal jak tehdejší nájemce biografu Kleinhampl, tak majitel koncese, místní odbočka Československého Červeného kříže s oprávněným odůvodněním, že pouze vlastník licence má právo biograf pronajímat provozovatelům.<sup>122</sup> Stížnosti bylo vyhověno a licence Čsl. Červeného kříže prodloužena.<sup>123</sup>

Tato zvláštní situace není v archivních materiálech blíže popsána. Lze ji nicméně chápat jako ilustraci problematického vztahu mezi vlastníkem licence, skutečným provozovatelem biografu a nájemcem prostor.<sup>124</sup>

V roce 1935 začal biograf Svět častěji uvádět programy určené výhradně pro dětské publikum, a to jak hrané, tak animované. Z titulů, které bio Svět uvádělo v průběhu tohoto roku pro děti a mládež, můžeme jmenovat filmy MALÝ LORD (A kis lord, Alexander Antalfy, 1918), BARUD – POMSTA POUŠTĚ (Baroud, Rex Ingram, 1932) nebo S PRÁZDNOU KAPSOU KOLEM SVĚTA (Les Cinq sous de Lavarède, Maurice Champreux, 1927).<sup>125</sup> Ačkoliv některé promítané filmy byly vybrány vhodně, kvality jiných snímků byly přinejmenším diskutabilní. Dětská představení ve Světě se tak záhy stala trnem v oku některých dospělých, jež děti na promítání doprovázeli. Jeden z pobouřených rodičů vystoupil v novinách se svým jasně formulovaným názorem:

*„Doposud jako magnet působilo vždy představení některé Disneyovy grotesky, po kterých děti právem letí a které svoji radostnou čistotou vykupovaly ostatní doplňky programu. Neříkám, že jsme tyto příspěvky přijímali bez vážných námitek, ale kvůli grotesce, která každé představení byla pro děti na výsost příjemnou sensací, musili jsme, třeba velmi neradi, přijmout je také. Nyní však má již správa biografu tolik odvahy, že pouští před oči těžce zklamaných diváků – dětí a pohoršených průvodců – rodičů jenom ony prázdné filmy, které vyvolávají dojem, že již před stoletím byly pro svoji ubohost odsouzeny ke spálení a jen nedopatřením ušly tomu spravedlivému osudu. [...] Úřady trvají sice na zákazu návštěvy dětí večerních představení pro jejich častou zavadnost, ale stačí pouze přehoditi hodinu předvádění na odpoledne, abychom získali osvědčení pro přístup dětí?“<sup>126</sup>*

Nevhodnou stavbu dětského programu si pisatel vysvětloval zejména zištnými úmysly provozovatelů, kterým podle něj nešlo o to, nabídnout hodnotnou podívanou, nýbrž pouze o zisk. Vyzval je, aby si při plánování dětských představení dávali více záležet, či aby dětská představení za stávajících okolností raději rovnou zrušili. Na dětských představeních přitom

<sup>122</sup> Bio Svět. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 83 (1. 11.), s. 2.

<sup>123</sup> Schůze měst. rady v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 47, 1934, č. 28 (11. 4.), s. 1.

<sup>124</sup> V českém prostředí nebylo neobvyklé, aby vlastník licence, skutečný provozovatel biografu a nájemce prostor byly tři různé osoby, což zneprůhledňovalo celý systém kinolicenci.

<sup>125</sup> Bližší údaje ke snímkům se mi nepodařilo dohledat.

<sup>126</sup> Prosíme o pozornost správu bio Svět. *Mladoboleslavské listy* 49, 1936, č. 7 (25. 1.), s. 4.

diváci platili standardní vstupné 3 Kč.<sup>127</sup> Jak dokládají novinové zprávy, v pořádání dětských představení se pokračovalo i přes jejich občasnou kritiku.

Nebývalá reklamní strategie, nadstandardní partnerství *Mladoboleslavských listů* (čtvrtletní vydávání Filmových zpráv nebylo totiž ničím jiným) a dobře volený repertoár dostaly bio Svět do popředí diváckého zájmu a čela podobných podniků ve městě.

### 3.5. Další biograf?

Mladou Boleslav obývalo v roce 1930 podle Českého statistického úřadu 24 488 lidí.<sup>128</sup> Ti z nich, kteří si oblíbili film, a jistě jich nebylo málo, měli na výběr ze tří různých biografů fungujících ve městě. Biograf Legie sice sezonu 1929/1930 zahájil kvůli zásadní přestavbě až 30. března, ale přesto působí zpráva, že by ve stávajícím vysoce konkurenčním prostředí mohl vzniknout nový biograf, značně překvapivě.<sup>129</sup> Přesto noviny již 12. března 1930 informují o záměru přizpůsobit biografu část prostor budoucího paláce elektrických podniků, jenž měl být vystavěn na Jičínské ulici:

*„Nové městské kino v budoucím paláci elektrických podniků zřízeno bude v přízemí a bude mít celkem 800 sedadel, z toho 8 loží po pěti sedadlech. – Celá budova postavena bude nákladem 4 810 000 Kč a bude v ní umístěna knihovna a čítárna.“*<sup>130</sup>

Záležitost byla projednána na schůzi zastupitelstva 19. ledna 1931, čili v době, kdy již byla uzavřena finanční bilance Městských elektrických podniků za rok 1929. Po jejím prozkoumání a zvážení výše finančních investic, které se elektrické podniky rozhodly podniknout kvůli stavbě paláce, se od zřízení biografu upustilo. V prostorách měly nakonec vzniknout chybějící městské lázně.<sup>131</sup>

I obyvatelstvo města upřednostňovalo městské lázně. V obsáhlém článku „Co se nám v Boleslavi líbí a nelíbí“ se jeho autor, pan Lubenský, zabýval kvalitami a nedostatky městského prostoru a veřejného života. Vedle problematického umístění nádraží, nepořádku v parku Čs. legií Na Štěpánce a dalších témat se věnoval i biografům. Samotnou instituci biografu ohodnotil pozitivně:

---

<sup>127</sup> Tamtéž.

<sup>128</sup> Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj, *Vývoj obyvatelstva města Mladá Boleslav*.

<sup>129</sup> Bio Legie v nové budově. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 25 (29. 3.), s. 5.

<sup>130</sup> Nové městské kino v budoucím paláci elektrických podniků. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 20 (12. 3.), s. 2.

<sup>131</sup> Schůze městské rady v Mladé Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 6 (21. 1.), s. 1.

*„Těž nutno se zmíniti o zdejších biografech. Jsou na výši a předvádějí filmy opravdu krásné a hodnotné, zvláště zvukové a mluvené. Dnes význam filmu pro kulturu jest nepopíratelný.“*

Zřízení nového biografu však nepodpořil:

*„Má se stavěti nová, reprezentační budova městských elektrických podniků, ve které má býti umístěn další, čtvrtý biograf, ač tu máme již biografy tři, z nichž dva obyčejně bývají poloprázdné. Nač ještě ten čtvrtý? Na zahrabání peněz? Místo biografu daly by se za tyto peníze docela dobře uspořádati v suterénu budovy moderní, dostatečně velké lázně, které jsou pro město nezbytné.“<sup>132</sup>*

O zřízení nového biografu se záhy přestalo psát. Důvody jsou jasné – vůle vybudovat další podnik tohoto druhu nebyla ani na straně městské rady, obyvatelstva a snad z toho důvody ztratily brzy zájem i samotné elektrické podniky. Otevření dalšího biografu by jen zhoršilo konkurenční boj. Ve čtyřiaadvacetitisícovém městě by se totiž čtyři podniky stejného druhu pravděpodobně již nemohly uživit. Ve druhé polovině 30. let navíc promítání filmů v Mladé Boleslavi přestalo být pouze doménou biografů a začaly se jím zabývat i spolky. Např. loutkový odbor Sokola ve spolupráci s místním fotografickým ateliérem Styl.<sup>133</sup>

---

<sup>132</sup> Co se nám v Boleslavi líbí a nelíbí. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 14 (18. 2.), s. 2.

<sup>133</sup> Film pro nejmenší děti. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 93 (8. 12.), s. 2.

## 4. Repertoár a hrací doba

### 4.1. Do roku 1918

Pusťme se nyní do krátkého exkurzu do samotné nabídky mladoboleslavských kin. Poválečný program mladoboleslavských biografů se výrazně odlišoval od nabídky předválečné. Před válkou bylo součástí filmového představení několik filmů, jejichž počet určovala jejich celková stopáž. Zpravidla se jednalo o 5-7 filmů, z nichž jeden figuroval v nabídce jako hlavní bod programu. Tyto filmy měly společně vytvořit zhruba devadesátiminutový program. Dramaturgie těchto raných představení nebyla nijak propracovaná. Aby byl uspokojen každý návštěvník biografu, byly součástí promítání filmy dramatické, komické i dokumentární (dříve označované různými názvy jako filmy přírodní, vojenské, časové či aktuální).<sup>134</sup>

Hrací doba se během první světové války pozměnila. Zatímco biograf Libuše hrál před válkou každodenně od půl deváté a ve svátek uváděl dvě představení, městský biograf neměl z důvodu svého účinkování v budově městského divadla pravidelnou hrací dobu a o každém představení musel informovat zvlášť. Přesto mohl diváky uvítat dva a někdy dokonce čtyři dny v týdnu. Určující v tomto ohledu bylo množství dalších akcí v divadle. I četnost představení v jeden den se však různila v závislosti na programu. Běžně se hrálo jednou denně od 20 hodin, v neděli navíc ještě odpolední představení od 16 hodin.<sup>135</sup> K nim se čas od času přidávala ještě představení pro mládež, která byla pořádána ve všední dny v odpoledních hodinách, či zvláštní představení ve dnech, kdy biograf zajistil nějaký velkofilm, který byl inzerován již dlouho dopředu a byl velikým lákadlem.

Informace o osudech bia Libuše během první světové války jsou skoupé. Jelikož od roku 1913 ve městě kvůli nedostatku papíru nevycházely noviny, můžeme některé změny, k nimž došlo, pouze předpokládat. Jelikož ale na konci roku 1914 biograf zastavil svou činnost, lze usuzovat, že už v předcházejících měsících byla jeho činnost méně častá. Městský biograf se v průběhu druhé poloviny roku 1917 přestěhoval do sálu ve starém pivovaru v Pivovarské ulici a na začátku roku 1918 zde opětovně zahájil fungování. Ačkoliv jakákoliv data, která by potvrdila, že městský biograf začal hrát bezprostředně po svém

---

<sup>134</sup> Plakáty s programem Biografu král. města Mladé Boleslavě (11. prosince, 25.–26. prosince, 28.–29. prosince 1912). SOkA Mladá Boleslav, fond AM MB 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.

<sup>135</sup> Tamtéž.

přesunu každý den, chybí, lze podle stavu z roku 1920 usoudit, že vedení biografu změny prostor a nabytou svobodu okamžitě začalo využívat.

#### 4.2. Po roce 1918

První poválečná novinová zmínka týkající se biografů se objevuje ve *Stráži Pojizeří* 12. února 1920. Jedná se o program městského biografu na následující dva týdny. Z něj je vidět, že podnik promítal každý den od půl osmé a v neděli navíc od 16 hodin. Tato nedělní představení byla přístupná i mládeži do 16 let.<sup>136</sup> Program se měnil vždy po dvou až třech dnech, přičemž počet snímků, z nichž denní program sestával, se zmenšil na dva až tři.

Již během 10. let 20. století se dostal v rámci kinematografie do popředí narativní film, který si vyžádal prodloužení metráže. V divácké oblibě zvítězily filmy schopné vyprávět složitější příběh, což vedlo ke změně ve struktuře filmového představení.<sup>137</sup> Program městského biografu se však i nadále nesl pravděpodobně ve stejném duchu jako před válkou. O dramaturgii stále ještě nemohla být řeč. Teprve založení konkurenčního biografu Legie v roce 1920 donutilo vedení městského biografu k zamyšlení, ačkoliv specificky vyhraněné produkce se zde diváci nedočkali ani potom. Biograf se zaměřoval především na filmy zvukných jmen: např. ČTYŘI PŘÍŠERNÍ JEZDCI Z APOKALYPSY (*The Four Horsemen of the Apocalypse*, Rex Ingram, 1921), NIBELUNGOVÉ (*Nibelungen*, Fritz Lang, 1924), LUCERNA (Karel Lamač, 1925), POSLEDNÍ DNOVÉ POMPEJÍ (*Gli Ultimi giorni di Pompeii*, Amleto Palermi, 1926), FAUST (*Faust - Eine deutsche Volkssage*, Friedrich W. Murnau, 1926), POHÁDKA MÁJE (Karel Anton, 1926), METROPOLIS (*Metropolis*, Fritz Lang, 1927), PEKELNÍ ANDĚLÉ (*Hell's Angels*, Howard Hughes, Edmund Goulding, 1930) a mnohé další.

Biograf Legie, který od počátku svého působení disponoval vlastní budovou, mohl na rozdíl od městského biografu promítat každý den a to pravděpodobně také dělal. Lze tak usuzovat z programů z roku 1923. Program měnil stejně často jako jeho konkurent. Hrál se od 20 hodin, v neděli a ve svátek navíc od 17 hodin. Začátkem podzimu se časy začátků posouvaly o půl hodiny dopředu. Biograf tak vlastně přecházel na zimní čas.

Přerod filmového představení byl v Evropě obecně dokonán mezi lety 1920 a 1923. Struktura programu se zcela změnila, neboť se během jednoho představení začal promítat pouze jediný delší film. Často docházelo k tomu, že byly filmy uváděny po jednotlivých

---

<sup>136</sup> Městské BIO v Mladé Boleslavi. *Stráž Pojizeří* 17, 1920, č. 6 (12. 2.).

<sup>137</sup> Ivan Klimeš, Narativ optikou projektoru. *Illuminace: Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu* 20, 2008, č. 4, s. 5-18.



částech (epochách). Změna ovlivnila samotné chození do biografu, neboť nutila diváky, aby přišli i příště. Tato strategie vedla k budování stálé divácké základny.<sup>138</sup>

Nedlouho po zahájení svého fungování se začal biograf Legie profilovat určitým pozorovatelným směrem. V dramaturgii se stále častěji objevovaly doklady toho, že kino je spravováno bývalými legionáři či přinejmenším vlastenci. Na programu figurovaly nečtridka filmy oslavující činnost a zásluhy legionářů na frontách 1. světové války, filmy posilující národní uvědomění, dokumenty o československých státnících, filmy s válečnou tematikou a osvětové filmy. V namátkovém výběru bude: ZA SVOBODU, PODE DVĚMA VLAJKAMI (Under Two Flags, Tod Browning, 1923), JINDŘICH FÜGNER, HROBY NAŠICH BUDITELŮ A VELIKÁNŮ, ZA SVOBODU NÁRODA (Václav Binovec, 1924), ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA (1925), SVATÝ VÁCLAV (Jan Stanislav Kolár, 1929), FIDLOVAČKA (Svatopluk Innemann, 1930), NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID (All Quiet on the Western Front, Lewis Milestone, 1930), PSHLAVCI (Svatopluk Innemann, 1931) atd. V průběhu 30. let bylo toto směřování pod tlakem vývoje událostí v Německu stále zřetelnější.

V žádném případě však nemůžeme o biu Legie uvažovat jako o žánrovém kině. Výše uvedené tendence je nutné vnímat v kontextu dalších, ryze populárních filmů. Vedle již zmíněných titulů se zde promítaly v hojné míře snímky napínavé, historické, grotesky, velkofilmy a ve zvýšené míře též filmy domácí produkce. Např. zde byl uveden patrně nejnavštěvovanější snímek dekády, de Millův KRÁL KRÁLŮ (The King of Kings, Cecil B. DeMille, 1928).<sup>139</sup> Pro ilustraci zde uvádím týdenní program od středy 30. ledna 1924 s autentickými popisky:

30. - 31. 1. – western s Tomem Mixem

1. - 3. 2. – HRABĚ MONTE CHRISTO (1. epocha)

4. - 5. 2. – ZÁTIŠÍ LÁSKY (dobrodružný film s romantickou linií odehrávající se na Sibiři mezi Tatary)

6. 2. – ČERTOVO KOPÝTKO ANEB ČTYŘI STRAŠLIVÍ TULÁCI Z NOTAKPOLIBSE (detektivní veselohra)

---

<sup>138</sup> Tamtéž.

<sup>139</sup> Král králů byl snímkem, jemuž byla až do začátku druhé světové války věnována v mladoboleslavském tisku zdaleka největší pozornost. Např.:

Bio Legie v Ml. Boleslavi. Mladoboleslavské listy 41, 1928, č. 6 (18. 1.), s. 3.

De Millův Král králů. Mladoboleslavské listy 41, 1928, č. 8 (25. 1.), s. 2.

Král králů. Mladoboleslavské listy 41, 1928, č. 15 (18. 2.), s. 4.

„Král králů“. Mladoboleslavské listy 41, 1928, č. 61 (28. 7.), s. 3.

7. - 8. 2. – GLORIA CHCE BRATRÍČKA (ze života, v hlavní roli sestra populárního Jackiego Coogana).<sup>140</sup>

Biograf Svět vstoupil na scénu v roce 1928 a díky poučenému vedení továrníka Františka Kleinhampla si brzy našel své místo na trhu. Stejně jako ostatní dva biografy hrál také tento každý den v týdnu, přičemž standardní představení začínala ve 20 hodin, v sobotu se hrálo ještě od 17 hodin a v neděli od 15, 17 a 20 hodin. Specialitou tohoto podniku bylo časté prodlužování hraných snímků a přidávání zvláštních představení, jež bylo odvislé od diváckého zájmu. Pro představu o složení programu a strategii přidávání znovu předkládám zrekonstruovaný program počínaje pátkem 12. září 1930:

12. - 14. 9. – NEJTĚŽŠÍ PŘÍPAD DETEKTIVA DANA (milostný příběh s detektivními motivy, uváděno v upomínku na zesnulého Lona Chaneyho)

15. - 18. 9. – KAMERAMAN (hořkosladká groteska s Busterem Keatonem v hlavní roli)

19. - 24. 9. – BÍLÉ STÍNY (romantický velkofilm).<sup>141</sup>

Poslední jmenovaný film BÍLÉ STÍNY (White Shadows in the South Seas, W. S. Van Dyke, Robert J. Flaherty, 1928), byl uváděn ve všední dny od 20 hodin, v sobotu navíc od půl šesté a v neděli ještě od 15 hodin. Následující týden bylo uspořádáno i ve středu jedno zvláštní představení od půl šesté. Pro školní mládež byla určena zvláštní promítání od 15 hodin v sobotu 20. a ve středu 24. září. Celkem byl tedy snímek promítán třináctkrát.

Pro biograf Svět je vysoká míra reprízování typická a to zejména u českých filmů. Prodlužovalo se promítání filmů FILOSOFKA MÁJA (Oldřich Kmínek, 1928), POHORSKÁ VESNICE (Miroslav Josef Krňanský, 1928), WINGS (Wings, William A. Wellman, 1927), LOŽ KOMEDIANTŮ (Show Boat, Harry A. Pollard, 1929), C. A K. POLNÍ MARŠÁLEK (Karel Lamač, 1930), TONKA ŠIBENICE (Karel Anton, 1930), ZLATÁ KATEŘINA (Vladimír Slavínský, 1934) a další.

Repertoáru Bia Život jsme se již věnovali podrobněji výše. V jeho programu najdeme jen zřídka film, jehož název by dnes veřejnosti něco říkal, ale pokud se tak stane, jedná se o film domácí.

Biografy čas od času uváděly filmy orientované na specifickou složku diváctva. Např. bio Legie v roce 1924 promítalo barevný snímek PAŘÍŽSKÝ MÓDNÍ ŽURNÁL, v němž modelky

---

<sup>140</sup> Mladoboleslavské listy z přelomu ledna a února 1924.

<sup>141</sup> Mladoboleslavské listy ze září 1930.

představovaly poslední módní trendy,<sup>142</sup> nebo film o oblečení značky Poiret.<sup>143</sup> Městský biograf ve stejném roce ženy pozval na snímek JAK SE KRÁŠLÍ PAŘÍŽANKA.<sup>144</sup> Bio Legie v roce 1927 uspořádalo čtyřhodinový taneční kurz charlestonu pro veřejnost s doplňujícím programem – Foxův film zde sloužil jako regulární výukový materiál.<sup>145</sup>

Nabídka biografů mnohdy přinášela i filmy, jejichž sdělení bylo skutečně poučné. Z nich můžeme jmenovat přinejmenším šestidílný filmový cyklus JAK POUČÍM SVÉ DÍTĚ (1923), který uvádělo bio Legie v lednu 1924. Náplní cyklu byly rady, jak seznámit děti se sexuální problematikou a nezpůsobit jim psychickou újmu.<sup>146</sup> V podobném duchu se nesly i filmy PROCITNUTÍ ŽENY (uvádělo opět bio Legie ve prospěch Čsl. Červeného kříže) týkající se ženské hygieny, těhotenství a mateřství<sup>147</sup> či LÉKAŘ PRO ŽENY (Frauenarzt Dr. Schäfer, Jacob Fleck, Luise Fleck, 1928) týkající se problematiky umělých potratů promítaný v městském biu.<sup>148</sup> Je zřejmé, že mnohdy mohla být hranice mezi osvětou a snahou šokovat velmi tenká.

Provozovatelé mladoboleslavských biografů stále častěji v rámci propagace svých programů operovali se jmény hvězd a herců, což před první světovou válkou bylo spíše vzácností. S rozvojem amerického filmového star systému probíhajícím od začátku 10. let 20. století, šířením filmových časopisů a rostoucím diváckou poptávkou o zajímavosti z filmového zákulisí se začala jména obsazených umělců objevovat stále častěji v novinových zprávách i článcích. Díky cílené snaze periodik se zvolna změnil zavedený trend. Místo chození na konkrétní filmy se začalo chodit na konkrétní hvězdy, na Douglase Fairbankse, Rudolpha Valentina, Jackieho Coogana, Harolda Lloyda, Toma Mixe, Ivana Mozzuchina, Emila Janningse, Mary Pickfordovou, Lilian Gishovou, Glorii Swansonovou, Roscoe Arbucklea, Louise Fuilladea, z českých na Vlastu Buriana, Annu Sedláčkovou, Anny Ondrákovou, Martina Friče, Antonii Nedošínskou, Huga Haase a další. Jména těchto hvězd byla využívána k reklamě a umožňovala přilákat diváky i na film, který již nebyl novinkou. Tak tomu bylo např. v roce 1931 po úmrtí oblíbeného Lona Chaneyho, kdy byl uveden jeho film NEJTĚŽŠÍ PŘÍPAD DETEKTIVA DANA (While the City Sleeps, Jack Conway, 1928). Smrt protagonisty byla filmu vůbec dobrou reklamou, což dokazuje také úmrtí české herečky Marie

---

<sup>142</sup> Naše dámy. *Mladoboleslavské listy* 37, 1924, č. 13 (16. 2.), s. 4.

<sup>143</sup> Král módy Poiret. *Mladoboleslavské listy* 37, 1924, č. 31-32 (19. 4.), s. 3.

<sup>144</sup> Jak se kráší Pařížanka. *Mladoboleslavské listy* 37, 1924, č. 27 (5. 4.), s. 3.

<sup>145</sup> Velkou sensací bio Legie. *Mladoboleslavské listy* 40, 1927, č. 11 (5. 3.), s. 2.

<sup>146</sup> Jak poučím své dítě. *Mladoboleslavské listy* 37, 1924, č. 6 (23. 1.), s. 2.

<sup>147</sup> Procitnutí ženy. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 26 (3. 4.), s. 3.

<sup>148</sup> Lékař pro ženy. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 29 (13. 4.), s. 3.

Hübnerové, jejíž jméno bylo využito k propagaci filmu LOUPEŽNÍK (Josef Kodíček, 1931) na motivy divadelní hry Karla Čapka i v mladoboleslavském tisku.<sup>149</sup>

Mladoboleslavské biografie uváděly často také starší filmy. Činily tak jistě proto, že tyto filmy již byly levnější než nejnovější snímky, ale také pro nezpochybnitelné kvality některých starších filmů. Redaktor *Mladoboleslavských listů* v roce 1935 spatřoval výhodu starších filmů zejména v tom, že jejich kvality již byly jednou prověřeny a že by bylo tedy vhodné je využít ve vzdělávacím procesu:

*„Záslužné by bylo i opakovati v určitých intervalech promítání filmů přírodních, neboť dorůstají neustále mladí diváci, jimž tyto filmy jsou novinkou. Dobré byly na př. Chang, král džunglí, Rango, Nanuk (existuje ještě?) a j. p.; podobně filmy cestopisné. Dohovorem s učitelstvem dal by se sestaviti ještě dost obsáhlý repertoár.“*<sup>150</sup>

---

<sup>149</sup> Nejslavnější české tragédka Marie Hübnerová. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 82 (24. 10.), s. 6.

<sup>150</sup> Dobrý film. *Mladoboleslavské listy* 48, 1935, č. 25 (30. 3.), s. 2.

## **5. Další akce probíhající v biogramech a akce spojené s filmem**

Prvorepublikový biograf ve středně velkém městě typu Mladé Boleslavi byl místem veřejného prostoru. Jeho rozměry a uspořádání byly pro jakékoliv setkávání lidí vhodnější než honosný a rozlehlý sál divadla, jeho hrací doba umožňovala, aby se během dopoledne využíval i jiným způsobem, a legislativní systém rozlišující mezi trojicí subjektů zapojených do chodu biografu (vlastník budovy, majitel licence, provozovatel) vedl k tomu, že každý z nich mohl po dohodě biograf využívat ještě jiným způsobem. V posledním bodě narážím na praxi uplatňovanou v biografu Svět, jehož budova byla vlastnictvím okresního úřadu, jenž si v nájemní smlouvě vyhradil právo na užívání prostor bia v rozsahu 24 dní v roce.

V následujících dvou pododdílech se věnuji aktivitám probíhajícím v mladoboleslavských biogramech mimo pravidelný provoz kina, přičemž je rozdělují podle toho, zda jejich zorganizování byla čistě zásluhou obyvatel města (přednášky, speciální akce na vstupné, dobročinné akce, zájezdy apod.), či zda se jednalo o celostátní událost či příležitost širšího významu, ke které se místní pouze připojili (přehlídky, filmová výstavy apod.).

### **5.1. Akce vycházející z iniciativy místních obyvatel**

#### **5.1.1. Přednášková činnost v prostorách biografů**

Přednášky byly nejfrekventovanější sekundární aktivitou probíhající v biogramech a to již od založení prvních stálých kin ve městě. Nejvýhodnější bylo technické zázemí biografů, které umožňovalo promítat doprovodné fotografie formou diapozitivů na projekční plátno. Výhodou byla i jeho schopnost pojmout pohodlně libovolné množství návštěvníků od nejmenších skupin po více než 600 lidí.

Řada přednášek se týkala vzdělávání mládeže, osvětové činnosti, umění či cestování, ale některé byly orientovány ryze komerčně, např. v zájmu propagace konkrétního výrobku. Teprve po skončení první světové války měli Boleslavané možnost vyslechnout též přednášky, jež přinášely poučení i z oblasti filmu. Jejich opakovaný výskyt naznačuje, že mladoboleslavský divák měl zájem nejen o film jako atrakci, ale též o jeho podstatu, tajemství jeho fungování, estetiku a o soudobé trendy ve světové kinematografii.

V roce 1923, kdy byla obnovena činnost *Mladoboleslavských listů*, noviny informovaly o přednášce filmového libretisty a architekta Jana Kouly ml. s názvem „Český film“, jež byla uspořádána v bio Legie 12. ledna. Koula, autor scénáře k historickému filmu STAVITEL CHRÁMU (Karel Degl, Antonín Novotný, 1919), ve své přednášce posluchačům osvětlil postup výroby celovečerního filmu a seznámil je s profesemi, jež se na natáčení podílí.<sup>151</sup> Další přednášku týkající se filmu měl v Mladé Boleslavi přednést v roce 1928 filmový teoretik, docent dějin filmu a rodák z nedaleké Sobotky Karel Smrž. Jeho přednáška měla taktéž osvětlit proces filmové výroby a podrobně rozebrat jednotlivé triky v konkrétních filmových ukázkách. Protože se však do plánovaného data nestihl upravit interiér okresního domu, musela být přednáška odložena na neurčito.<sup>152</sup> Zda se potom konala, nevíme.

Nebudeme se zde věnovat jednotlivým žánrům přednášek. Budeme ale sledovat organizace a spolky, které s biografy spolupracovaly na přednáškové činnosti, a jaká byla nejčastější náplň těchto poučných sezení. Současně je třeba uvědomit si, že každý biograf avizoval ve svém programu kombinaci zábavy a poučení. Právě přednášky měly většinou představovat poučení. Nejčastěji byly do programu zahrnuty v době, kdy se běžně hrálo, tedy kolem osmé hodiny večerní, pokud se nejednalo o přednášku určenou předně pro mládež či školní žactvo. Vstup se téměř vždy platil a jeho výše se pohybovala kolem 3 Kč za sedadlo a 1 Kč za místo na stání. Přednášky tak byly regulérní součástí zábavného programu biografů.

Neprivilegovanější postavení mezi těmito akcemi měly jednoznačně přednášky cestopisné. V městském biografu je pořádali jak jednotlivci, např. zakladatel českého skautingu Antonín Benjamin Svojsík, který 10. prosince 1923 přednášel o Japonsku,<sup>153</sup> tak spolky. Z nich kupř. Klub českých turistů („Krásy švédské přírody“ – 23. března 1925),<sup>154</sup> Spolek paní a dívek („Od Montblanku k Adrii – 22. října 1926),<sup>155</sup> lyžařský klub Himalaja nebo boleslavský Autoklub („O cestě „modrého teamu“ do Afriky“ – 26. dubna 1934).<sup>156</sup>

Velké množství přednášek se zabývalo tématem umění, přičemž tento žánr propagoval nejvýrazněji Klub přátel umění („České malířské umění“ v podání profesora AVU v Praze A. Matějčka – 10. května 1926).<sup>157</sup> Klub však svou přednáškovou činnost na přelomu 20. a 30. let přenesl z biografů do jiných prostor.

<sup>151</sup> Nevíte a nemáte tušení. *Mladoboleslavské listy* 36, 1923, č. 2 (10. 1.), s. 3.

<sup>152</sup> Přednášky *Dívy a zázraky filmu* odložena. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 40 (16. 5.), s. 2.

<sup>153</sup> Státní okresní Archiv Mladá Boleslav, Pamětní knihy města Mladé Boleslavě III: 1931-1935, s. 100.

<sup>154</sup> Krásy švédské přírody. *Mladoboleslavské listy* 38, 1925, č. 28 (21. 3.), s. 2.

<sup>155</sup> Cestopisná přednáška. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 78 (9. 10.), s. 4.

<sup>156</sup> O cestě „modrého teamu“ do Afriky. *Mladoboleslavské listy* 47, 1934, č. 32 (25. 4.), s. 2.

<sup>157</sup> Autor skvělého „Dějepis umění“. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 36 (8. 5.), s. 3.

Oblíbené byly i přednášky technického rázu. Ty v městském biu pořádala Jednota dílovedoucích a úředníků v Ml. Boleslavi („Technickým světem“ – 17. února 1927)<sup>158</sup> nebo Masarykova letecká liga (přednáška spisovatele a letce Pánka – 30. ledna 1930)<sup>159</sup> a další.

Co se týče komerčních přednášek spojených s propagací výrobků či služeb můžeme zmínit První českou akciovou společnost továren na orientálské cukrovinky a čokoládu, Kr. Vinohrady, která 6. dubna 1925 prezentovala ve prospěch Spolku paní a dívek přednášku s výstižným názvem „Kakao, jeho pěstování, jeho zpracování na prášek a čokoládu, jeho důležitost ve výživě a ve výživě dětí zvláště“, přičemž v závěru přednášky doplněné o 60 světelných obrazů nabídla ochutnávku kakaa značky Orion.<sup>160</sup> Dalším podobným programem byla zřejmě také přednáška módní redaktorky Russovové „Říše mody, o modě a věcech s modou souvisejících“ uspořádaná v bio Legie 23. dubna 1929 pražským módním domem Schiller.<sup>161</sup> O postupu výroby žárovek a radiolamp přednášel delegát firmy Philips 5. února 1930 v městském biu po promítnutí propagačního filmu. Tato přednáška byla dopoledne proslovena pro školní děti a odpoledne pro dospělé.<sup>162</sup>

Z místních spolků však vytvářela nejbohatší přednáškovou činnost mladoboleslavská Jednota Československé obce legionářské. Její specifický charakter a frekvence jednotlivých výstupů pořádaných v její režii byl dán úzkým vztahem k biografu Legie, kde většina přednášek probíhala. Z množství uskutečněných večerů lze namátkou vybrat následující akce: dne 22. března 1926 přednáška pana Beneše „Mstí se mrtví“ vycházející z jeho vlastních cest po Egyptě,<sup>163</sup> která byla pro velký zájem opakována; večer 20. října 1926 přednáška inspektora státních drah Boudy na téma „Po stopách barbarů“ věnovaná historii a kultuře oblasti kolem italské fronty;<sup>164</sup> dne 31. března 1927 znovu přednáška Beneše, tentokrát na téma „V říši půlměsíce“, v níž přednášející popsal své cesty po Turecku;<sup>165</sup> v pondělí 24. listopadu 1930 přednáška Dr. Vojtěcha o jeho účasti na americké expedici na jižní pól;<sup>166</sup> dne 15. listopadu 1936 přednáška sportovního reportéra Josefa Laufera o jeho cestách po světě;<sup>167</sup> večer 30. dubna 1937 filmová přednáška (instruktážní film) o branné výchově mládeže.<sup>168</sup>

<sup>158</sup> Již ve čtvrtek v městském biografu. *Mladoboleslavské listy* 40, 1927, č. 14 (16. 2.), s. 3.

<sup>159</sup> Letecký film předváděn. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 8 (29. 1.), s. 2.

<sup>160</sup> Přednáška. *Mladoboleslavské listy* 38, 1925, č. 25 (28. 3.), s. 2.

<sup>161</sup> Bio Legie. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 30 (17. 4.), s. 3.

<sup>162</sup> Propagační film. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 10 (4. 2.), s. 3.

<sup>163</sup> Tajemství hrobky krále Tutankhamona. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 20 (13. 3.), s. 3.

<sup>164</sup> Dne 20. října pořádá Jednota. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 77 (6. 10.), s. 1.

<sup>165</sup> V říši půlměsíce. *Mladoboleslavské listy* 40, 1927, č. 25 (26. 3.), s. 3.

<sup>166</sup> Přednáška Dra Vojtěcha. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 90 (22. 11.), s. 1.

<sup>167</sup> Přednáška redaktora Laufera. *Mladoboleslavské listy* 49, 1936, č. 89 (21. 11.), s. 2.

<sup>168</sup> Filmová přednáška o branné výchově mládeže. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 30 (17. 4.), s. 2.

Kolem roku 1928 se počet přednášek pořádaných v biogramech v Mladé Boleslavi soustavně snižoval. Většina se jich přesunula do víceúčelového sálu hotelu Věнец či do objektů spravovaných spolky.

### 5.1.2. Dobročinná představení

Čas od času se provozovatelé biografů rozhodli vzdát se části svých zisků a věnovat je na dobročinné účely. Přestože dobročinných představení nebylo pořádáno mnoho, jednalo se i tak o symbolický krok, který prezentoval biograf v dobrém světle. V období první republiky však byla dobročinnost také jakousi povinností. Na chudé a potřebné přispívali jak jednotlivci, tak celé spolky.

Máme doloženo, že biograf Legie uspořádal dvě představení 4. a 5. ledna 1923, jejichž výtěžek ve výši 924 Kč byl věnován nezaměstnaným.<sup>169</sup> Ve prospěch Sdružení Čechoslováků z Ruska promítala Legie 10. a 11. listopadu 1926 dramatické filmy MÍŠENEC (The Half Breed, Allan Dwan, 1922) a RUDÝ KURÝR.<sup>170</sup>

Též městský biograf se ojedinele věnoval dobročinnosti. Koncem roku 1931 uspořádal promítání filmu ČERNÝ PLAMEN (Miroslav Josef Krňanský, 1930), jehož výtěžek měl být použit na pořízení vánočních dáreků pro děti chudých hraničářů z Varnsdorfu.

V roce 1934 byly v městském biografu při příležitosti 50 let od úmrtí skladatele Bedřicha Smetany promítány filmy pořízené v roce 1933 během oslav pořádaných na jeho počest.<sup>171</sup> Peníze vybrané z představení snímků PO STOPÁCH BEDŘICHA SMETANY a ZE ŽIVOTA JABLKYNICKÝCH NÁRODNÍCH A SLOVANSKÝCH DĚTSKÝCH KOLONIÍ byly tentokrát věnovány na Národní a slovanské dětské kolonie.

Jejich obyvateli byli totiž sirotci a další děti přivezené na Mladoboleslavsko z Lužice v době, kdy národ Lužických Srbů čelil násilné integraci a perzekuci ze strany nastupujícího německého národního socialismu. Nedaleko Jabkenic byly děti ubytovány v provizorním zařízení a peníze měly být použity na zkvalitnění jejich života a pořízení nejnnutnějších potřeb.

Oba promítané filmy doprovázené výhradně Smetanovou hudbou a komentářem řídícího učitele Havlína byly promítány 15. a 17. července. Podle počtu spolků sympatizujících s Lužickými Srby můžeme soudit, že promítání bylo navštěvováno

---

<sup>169</sup> Bio Legie. *Mladoboleslavské listy* 36, 1923, č. 4 (17. 1.), s. 3.

<sup>170</sup> Ve prospěch „Sdružení Čechoslováků z Ruska“ v bio Legie. *Mladoboleslavské listy* 47, 1926, č. 86 (6. 11.), s. 3.

<sup>171</sup> Více v oddíle 5.1.8. Natáčení v Mladé Boleslavi a okolí.



nadprůměrně. To také proto, že jej přišly podle ohlasů v tisku shlédnout děti ze všech místních i okolních škol.<sup>172</sup>

Nároku na honorář se ve prospěch potřebných občas vzdávali také hosté, kteří v biografech přednášeli.

Od pátku 19. listopadu 1932 probíhala v městském biografu slevová akce na vstupné, tzv. Týden lidových cen. Vedení bio se rozhodlo reagovat na nijak růžovou hospodářskou situaci a pořádat čas od času tzv. „týdny lidových cen“. Tyto akce nebyly vyloženě dobročinné. Spočívaly v tom, že cena za sedadlo byla na všechna filmová představení v daném týdnu sjednocena a byla snížena na 2-3 Kč. Pouze sedadlo v lóži zůstalo za 4 Kč. Promítaly se zejména lehčí žánry, tj. komedie a veselohry.<sup>173</sup> Prostřednictvím této akce biograf jednak umožnil nemajetným obyvatelům města, aby se nechali okouzlit magickým světem celuloidu, a dále akci využil jako nástroj v konkurenčním boji proti biografům Legie a Svět. V březnu roku 1933 v tomto trendu pokračoval, když snížil veškeré ceny vstupného.

### 5.1.3. Letní kino

Filmové promítání nezůstávalo pouze doménou zšeřelých kinosálů. Občas byl projektor přestěhován i mimo prostory kina. Jak již bylo zmíněno, venku se v Mladé Boleslavi promítalo již v éře kočovných kinematografů a to v zahradách hostinců.

V období první republiky bylo průkopníkem venkovního promítání bio Legie, které fungovalo na Novém náměstí v objektu, v němž bylo umístěno i pohostinské zařízení. Hostinec disponoval vlastní zahradou, která byla v letním období hosty hojně navštěvovaná. Z iniciativy vedení biografu byla tato v roce 1923 přizpůsobena filmovému promítání, zařízena nábytkem a v průběhu vlahých letních večerů využívána jako „biograf v přírodě“.<sup>174</sup> Tento letní přesun biografu se stal tradicí a v následujících letech závisel pouze na tom, kdy se oteplí natolik, že biograf bude moci fungovat venku třeba několik večerů za sebou.

---

<sup>172</sup> 15. a 17. května na Smetanovy a Jablkynické filmy. *Mladoboleslavské listy* 47, č. 38 (16. 5.), s. 2.

<sup>173</sup> Správa městského biografu. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 86 (16. 11.), s. 4.

<sup>174</sup> Bio Legie. *Mladoboleslavské listy* 36, 1923, č. 45 (16. 6.), s. 3.

#### 5.1.4. Vystoupení umělců: eskamotéru, zpěváků, hudebníků a dalších

Doprovázení filmových představení výstupy různých umělců bylo ve 20. letech praxí zcela běžnou ve všech biographech. Absence většího počtu projektorů vedla k tomu, že při výměně filmových kotoučů docházelo k nepříjemným prostojeům. Ty se stávaly buď chvílemi volné zábavy či příležitostí právě pro různé hosty. Nejčastěji však volný prostor vyplňovala hra orchestru, tedy přinejmenším v letech, kdy ještě nebyly uváděny zvukové filmy.

K rozšíření těchto vystoupení došlo zejména po založení bio Legie, které k sobě v konkurenci městského biografu potřebovalo přilákat pozornost. Stejně tomu bylo při založení bio Svět. Městský biograf tuto strategii využíval pouze zřídka.

V dobovém tisku se dozvídáme, že bio Legie v roce 1926 hostilo ruského emigranta a údajného virtuosa ve hře na harmoniku Terentije Donského,<sup>175</sup> v letech 1929 a 1933 zde vystupoval artista a filmový herec Joe Asta imitující Bustera Keatona a Harolda Lloyda.<sup>176</sup> Bio Svět ve svém prvním roce fungování poctil návštěvou již zmiňovaný stepař Joe Jarský nebo břichomluvec Janák-Borton se svými dvěma loutkami.<sup>177</sup> V roce 1930 zde působil i „mistr magie a iluzionismu“ Collini.<sup>178</sup> Městský biograf stál poněkud stranou těchto příležitostných atrakcí, a pokud již nějaké zpestření programu zajistil, jednalo se o hudební těleso. Např. pro promítání ruského filmu VOLHA, VOLHA získal pro zesílení diváckého prožitku ruský kvartet, jehož hra film údajně povýšila o úroveň výš.<sup>179</sup>

Komorní prostor biografu však vyhovoval i tomu, aby zde čas od času byl uveden i zcela jiný program než ten filmový a přednáškový. Bio Svět tak hostilo např. oblíbená loutková představení Spejbla a Hurvínka.

#### 5.1.5. Maškarní bály inspirované světem filmu

Ve druhé dekádě 20. století se stal film natolik oblíbenou součástí lidové kultury, že během několika let znal jeho hvězdy takřka celý svět. Charakteristický pohyb, styl oblékání, později specifická dikce. Kdekdo zatoužil stát se excentrickou filmovou celebritou alespoň na krátkou chvíli. Výsledkem těchto snů byl v Mladé Boleslavi nejprve maškarní mumraj, na který počátkem února 1927 zval jízdní odbor Sokola touto lehce mystifikační zprávou:

<sup>175</sup> Při večerních představeních. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 2 (9. 1.), s. 4.

<sup>176</sup> To tu ještě nebylo. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 22 (20. 3.), s. 3.

<sup>177</sup> Břichomluvec Janák-Borton. *Mladoboleslavské listy* 41, 1928, č. 92 (14. 11.), s. 3.

<sup>178</sup> Sensace v bio „Svět“. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 7 (25. 1.), s. 3.

<sup>179</sup> Volha. *Mladoboleslavské listy* 42, 1929, č. 20 (13. 3.), s. 3.

*„Filmová společnost v Ml. Boleslavi. Jak se právě dovidáme, ohlásila příjezd na maškarní mumraj J. O. S. celá filmová společnost z Hoolyovodu, jsoucí již na cestě se známým Pat a Patachonem, Chaplinem atd., a dorazí určitě v sobotu 12. února v 9 hodin večer do „Slávie“, kdež se bude natáčet i senační film: Červený Beneda.“<sup>180</sup>*

Jak celá akce skončila, noviny nepíší. S podobnou akcí se však Boleslavané mohli setkat znovu v poněkud pompéznějším měřítku v roce 1930. Tradiční Všesportovní Karneval Grandhotelu Věnc uspořádal svůj XII. ročník ve stylu plesů hollywoodské smetánky, kde nemohla chybět ani skutečná filmová kamera:

*„V sobotu dodán bude linkou Londýn – Tsing King – Nepřevázka – Hollywood nejmodernější filmovací aparát 64X27 – fokus OO:175, který bude v den Karnevalu umístěn ve vestibulu (doprava: inspektoriát Benda, instalace fy. Dub, vesměs z Hollywoodu). Scény natočené z Karnevalu budou předvedeny při zahajovacím představení bia Hejdín-Zemka, v režii legio-lak-notary a spol. Zvaní dosud ukončeno není, zbytek vstupenek v předprodejnách.“<sup>181</sup>*

Z úryvku humorné novinové zprávy vyplývá, že pořízený film, který zachycoval účastníky při vstupu do foyer hotelu a později při tanci a zábavě, byl později promítán v biografu Legie pánů Hejdy, Čtyrokého a Veselého (to jsou oni „legio-lak-notary“ – legionář, lakýrník, notář).

Fakt, že se místní obyvatelé oblékli a nalíčili jako jejich oblíbené filmové hvězdy, značí jejich úzký vztah k filmovému médiu. Ne však pouze pasivní oblibu filmů, ale též znalost jejich zákulisí. Hraní si na subrety a gentlemany známé ze stříbrného plátna můžeme chápat jako výraz úcty, snahu přiblížit se jim a na okamžik žít jejich „neskonale nevšední“ život. Svět filmu se stal díky stále poučenějším textům v novinách a stále dostupnějším filmovým časopisům pravou součástí kultury

#### **5.1.6. Schůze v prostorách biografů**

Před první světovou válkou byly prostory biografů daleko více využívány ke spolkové činnosti a setkávání různých zájmových skupin, než tomu bylo za Rakouska-Uherska, kdy zde schůzovaly politické strany, dobročinné spolky, pracovní kolektivy a další skupiny místních. Po první světové válce se schůze přesunuly spíše do sálu hotelu Věnc, jenž se stal nejčastěji

---

<sup>180</sup> Filmová společnost v Ml. Boleslavi. *Mladoboleslavské listy* 40, 1927, č. 12 (9. 2.).

<sup>181</sup> XII. všesportovní Karneval Grand-hotelu v Hollywoodu. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 14 (19. 2.), s. 3.

využívaným místem svého druhu ve městě. Přesto ještě občas v biografech někdo schůzi uspořádal.

V roce 1927 to byl např. Spolek československých inženýrů a architektů, jenž se zde sjel při příležitosti Výstavy severních Čech. Přípravné schůze probíhaly v téže budově, ovšem v restauračním zařízení.<sup>182</sup>

Ani politická uskupení biografy neopustila úplně. Například 1. května 1923 se v městském biografu sešli členi místní odnože Československé strany socialistické.<sup>183</sup>

### 5.1.7. Setkání s herci, tvůrci a zákulisím čsl. filmu

Jak bylo v této práci již několikrát zmíněno, pro Mladou Boleslav byla určující její nevelká vzdálenost od Prahy. Díky ní se mohli místní návštěvníci divadla často těšit z pohostinských her předních pražských scén, v nichž se často setkávali i se svými oblíbenými filmovými herci a herečkami, na jejichž přítomnost a dosavadní filmografii neváhal upozornit místní tisk.<sup>184</sup>

Se svými oblíbenými herci se mohli Boleslavané často setkávat v Městském divadle, kde pražské ansámby často hostovaly. Jen namátkou můžeme jmenovat Annu Sedláčkovou, Vlastu Buriana, Čenka Šléglu, Antonii Nedošínskou, Zdeňka Štěpánka, Jiřího Voskovce s Janem Werichem a Jenčikovými girls, ale i další herce, kteří sem od poloviny 20. let do konce 30. let nejednou zavítali se svými hereckými společnostmi.

Zřídka však docházelo i k jinému, o poznání aktivnějšímu setkání s pražskými umělci. Koncem léta, v neděli 16. září 1923, byl mladoboleslavským Sportovním Klubem uspořádán od půl třetí odpoledne na hřišti sportovního klubu „sensační fotbalový zápas“ mezi „F. F. XI. (Filmovou foot. XI.) a O. B. Ml. Boleslavským S. K“. Na straně filmové jedenáctky, tedy týmu hostů, stanul jako kapitán tehdejší čerstvý ředitel divadla Rokoko Vlasta Burian. Pod jeho vedením nastoupili v sestavě Jan W. Speerger, Martin Frič, Hugo Kulhánek, Ferenc Futurista, Emil Artur Longen, Eman Fiala, Vladimír Slavínský, Přemysl Pražský, Svatopluk Innemann a Josef Krňanský. Umělci strávili ve městě celý den a večer po zápase následoval v restauraci Slavie přátelský večírek se zábavným programem, v němž se hostující sportovci

---

<sup>182</sup> Spolek československých inženýrů a architektů. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 52 (3. 7.), s. 3.

<sup>183</sup> Státní okresní Archiv Mladá Boleslav, Pamětní knihy města Mladé Boleslavě I: 1922-1927, s. 53.

<sup>184</sup> V Mladoboleslavských listech mě zaujala pozvánka na divadelní představení inscenace *Filmová hvězda a svěťák*, již sehrál soubor Národního divadla 18. října 1928 v mladoboleslavském Městském divadle. Spojení filmové tematiky a divadla se mi zdá do určité míry symbolické.

představili v rolích pro ně většinou daleko typičtějších.<sup>185</sup> Toto přátelské utkání můžeme pravděpodobně vnímat jako podobný reklamní nástroj, jakým bylo ve Spojených státech amerických uvádění filmů formou turné nebo jakým je premiérové uvádění nových snímků za přítomnosti herců či členů štábu.<sup>186</sup>

Zájem veřejnosti se ovšem neomezoval jen na herce, jakožto nejviditelnější elementy filmového průmyslu. Boleslavany zajímalo i to, jakým způsobem probíhá výroba filmů. Již jsme konstatovali, že teoreticky se s ní mohli zájemci seznámit prostřednictvím přednášek filmových odborníků. Druhou možností bylo poznat ateliéry na vlastní kůži. V neděli 18. června 1933 uspořádal místní Autoklub exkurzi do filmových ateliérů Barrandov otevřených nedlouho předtím.<sup>187</sup> Příležitost, jak nahlédnout do zákulisí československé továrny na sny, si jistě nenechala ujít nemalá skupina místních. To lze tvrdit zejména proto, že se výjezd znovu opakoval o rok později, 29. července 1934.<sup>188</sup> V obou případech čekala účastníky cesta autobusem od sekretariátu Autoklubu do Prahy, kde absolvovali celodenní prohlídku se zasvěceným komentářem.

### 5.1.8. Natáčení v Mladé Boleslavi a jejím okolí

Samotný akt natáčení nemá s biografií mnoho společného. Výzkum věnovaný natáčení v okolí Mladé Boleslavi však velmi úzce souvisí s regionální filmovou kulturou. Na následujících řádcích se pokusíme o úvod do tématu a naznačení základních okolností, podle kterých lze natáčení rozdělit.

Šance ocitnout se v průběhu 20. let před filmovou kamerou se oproti předcházejícím letům mnohanásobně zvýšila. Profesionální filmaři ve městě a jeho okolí operovali poměrně často, méně často bylo natáčení organizováno také místními. V okolí Mladé Boleslavi tak vznikaly jak celovečerní snímky, tak kratší filmové útvary. Přítomnost filmového štábu, ať již profesionálního či amatérského, na sebe však pozornost přitahovala vždy. Místní periodika každému natáčení zajišťovala velikou publicitu.

Mezi spolky byla dlouhodobě nejagilnějším subjektem podílejícím se na natáčení Československá obec legionářská. Za účelem statování ve válečných filmech či snímcích

---

<sup>185</sup> Senzační fotbalový zápas. *Mladoboleslavské listy* 36, 1923, č. 71 (15. 9.), s. 2.

<sup>186</sup> Nejsem schopen podat vysvětlení, za jakým účelem či kým vlastně byla toto jedinečná akce uspořádána. *Mladoboleslavské listy* událost dále nekomentují, kroniky jí nevěnují pozornost a ani městská rada se o ní v zápisech ze svého jednání nezmiňuje.

<sup>187</sup> Exkursi. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 45 (10. 6.), s. 2.

<sup>188</sup> Exkurse na Barrandov. *Mladoboleslavské listy* 47, 1934, č. 55 (21. 7.), s. 1.

s vojenskou tematikou byly opakovaně oslovovány konkrétní jednoty po celé republice. Jejich zapojení mělo několik nesporných výhod. Legionáři se mohli dostavit ve vlastních uniformách, což snižovalo náklady na kostýmy, disponovali válečnou zkušeností, takže je stačilo instruovat pouze minimálně. Navíc statování ve filmu chápali především jako možnost propagace legionářských myšlenek. Mladoboleslavští legionáři se tak např. v roce 1931 účastnili natáčení filmu TŘETÍ ROTA (Svatopluk Innemann, 1931):

*„Z jednoty Čsl. Obce Legionářské v Ml. Boleslavi. Filmování „Třetí roty“ v Milovicích začíná až v neděli 20. září ráno. Následkem toho se odjíždí autobusem od Grandhotelu „Věnc“ v neděli v 6.30 hod. ráno a všichni přihlášení, necht' se ve stanoveném čase přesně dostaví. Na zdar!“<sup>189</sup>*

*„Jožka Smutný si zaválčil. (Z jednoty Č. O. Leg.) Minulé neděle zajeli od Milovic přihlášení bratři k filmování „Třetí roty“. Byli tam přivítání všemi srdečně. Bratři pozdravili unisonem p. Fialku Em., který, ač přestrojen za dobrovolce, byl ihned poznán. Bratři znali ho z „Fidlovačky“. Po přestrojení se za zajatce, „Austrijáky“ a „Germánce“ byly filmovány skupiny v zajateckém táboře, mezi nimi i populární člen div. spolku „Kolár“ p. J. Smutný, jenž postaral se o humor a zábavu. Uvidíme jej ve filmu, jak představuje v zajateckém táboře napapaného „Germánce“, potom „Austrijce“ a na konec v bojových momentech českého dobrovolce.“<sup>190</sup>*

Ve zcela jiném duchu se odehrála v roce 1931 v Mladé Boleslavi návštěva boxera Františka Nekolného z Brandýsa nad Labem, nositele titulu šampiona ve velterové váze z mistrovství Evropy. V improvizovaném ringu v sále hotelu Věnc boxoval naposledy na československé půdě před svým odjezdem do USA, kam vyrazil na turné. Doprovázel jej režisér Karel Lamač, který o jeho poslední cestě po vlasti natáčel film. Na náměstí před hotelem Věnc byly pořizeny záběry vítání proslulého sportovce, uvnitř následoval boxerský večer, jehož program sestával z meziměstského utkání mezi Mladou Boleslaví a Nymburkem v řecko-římském zápase, promítání několika krátkých filmů o Nekolném a utkání tohoto šampiona s dvěma dalšími boxery. Večer zakončila autogramiáda.

Natáčení filmu v okolí města bylo často využíváno jako prostředek reklamy v době jeho uvedení v Mladé Boleslavi. Dokládají to následující úryvky z místního tisku:

*„Řina, aneb Tři lásky Řiny Sezimovy, populární český film dle stejnojmenného románu Dr. R. J. Kronbauera uvádí opět na scénu městský biograf 14. října. Hlavní roli vytvořila Jarmila Kronbauerová, vynikající člen Nár. divadla, Th. Pištěk, V. Norman, F. Havel a j.*

<sup>189</sup> Z jednoty Čsl. Obce Legionářské. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 72 (16. 9.), s. 2.

<sup>190</sup> Jožka Smutný si zaválčil. *Mladoboleslavské listy* 44, 1931, č. 75 (26. 9.), s. 2.

*Filmováno bylo v Kosmonosích a malá část v Ml. Boleslavi. Výtěžek z tohoto představení připadne personálu měst. bia a proto týž prosí o hojnou účast.*<sup>191</sup>

*„Na Michalovicích byly natáčeny exteriéry filmu „Dům na předměstí“ s H. Haasem, Baarovou a Nedošínskou v hlav. rolích.*<sup>192</sup>

*„Na Bezdězi natáčí se exteriéry filmu „Před maturitou“. V komparech účinkují pouze studující, kteří přijeli z Prahy ve dvou autobusech.*<sup>193</sup>

Pokud bylo něco zaznamenáno na filmový pás, získalo to jakousi zvláštní výjimečnost. Proto se každý rád podíval na svůj zvěčněný obraz na plátně, proto každý uvítal, pokud bylo jeho rodiště zaznamenáno filmovou kamerou. Fakt, že se něco objevilo ve filmu, znamenal, že daný výjev uvidí velké množství lidí, často po celé zemi. Proto je pochopitelné nadšení redaktora, který napsal následující senzační zprávu:

*„Filmování v Sukoradech. Ve dnech 25. popřípadě i 26. dubna za příznivého počasí zajíždí do Sukorad z popudu Ústř. jedn. hospod. družstev z Prahy filmový operatér spol. Elekta-journal, aby natočil v tamější jednotřídní škole originelní školní strádalu. Žactvo školy зробilo si totiž před 5 lety zvláštní miniaturní domečky, které představují strádanky a do nich si mládež ukládá své malé úspory. Domečky ty sestaveny jsou ve vesničku v rázu turnovském nazvanou „Náš Spořilov“. Filmován bude vznik a postup práce s naším „Spořilovem“. Aby pak vynikl i praktický význam této strádanky dětské, složil p. inž. Čech zvláštní libreto, k němuž se budou natáčeti i scény ve vsi a okolí. Film tento bude promítán již na letošní jarní hospodářské výstavě v paviloně Kooperativy a Ústřed. Jedn. hospod. družstev.*<sup>194</sup>

Četné snahy o pořízení různých filmových útvarů však vycházely přímo z iniciativy místních obyvatel.

V roce 1932 byly do Jabkenic v nedalekém okolí Mladé Boleslavi přesunuty lužicko-srbské děti čelící na území Německa perzekuci. Jejich příjezd byl doprovázen manifestací soucitu vůči utlačované Lužici a slavnostním divadelním představením Psohlavců, které nastudoval dětský soubor. František Kleinhampl, provozovatel městského bia a později také bia Svět, zajistil pro tuto příležitost filmovou kameru, která událost včetně divadelního představení zachytila. Výsledný film byl promítán 26. dubna 1933 a doplněn přednáškou o životě Lužických Srbů.<sup>195</sup>

<sup>191</sup> Řina. *Mladoboleslavské listy* 48, 1927, č. 81 (8. 10.), s. 3.

<sup>192</sup> Na Michalovicích byly. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 63 (19. 8.), s. 5.

<sup>193</sup> Film. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 54 (23. 7.), s. 5.

<sup>194</sup> Filmování v Sukoradech. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 32 (22. 4.), s. 2.

<sup>195</sup> Smetanovy Jablkynice ve filmu. *Mladoboleslavské listy* 46, 1933, č. 32 (22. 4.), s. 2.

Tyto regionální filmové počiny byly orientované zejména na lokální publikum. Jejich uvedení v jiných než místních kinech nebylo pravděpodobné. Lze však soudit, že v daném městě o ně musel být značný divácký zájem. Co je však na počinech tohoto druhu zásadní, je jejich historická hodnota. Tyto amatérské filmové záznamy poskytují, v případě, že se dochovaly, přímou historickou zkušenost. Jedná se tak o živoucí historické dokumenty. V tomto ohledu vytvořil nejbohatší filmovou kroniku města ve 30. letech fotograf a amatérský filmař Zdeněk Toužimský, jehož *Mladoboleslavský žurnál* zachycuje významné události a s nimi dobovou architekturu, osobnosti a atmosféru, kterou statické fotografie zprostředkovat nemohou.<sup>196</sup>

Ve chvíli, kdy již dostupnost filmové techniky umožnila, aby mohl své vlastní filmy pořizovat takřka každý spolek i jednotlivec, začaly se šířit amatérské filmy pořizované místními obyvateli. Za všechny zmiňme tři zajímavé příklady reflektované v místním tisku:

*„Fixlův televizní rybářský film. V sobotu na „Rybím večeru“ u přítele Jandejska „Na Slovance“ zachytili jsme televizní rybářský film, který pod čárou v t. l. předvedeme, ovšem bez obrázků. Jsou to zprávy z rybářského našeho světa. Obrázky filmu budou občasně předváděny v sezení rybářské rodiny u přítele Jandejska „Na Slovance“. Text našeho filmu nebude prozrazovati jména našich rybářů, k nimž chováme ze sportovního kamarádství svou úctu a přátelství.“<sup>197</sup>*

*„Ml. Boleslav ve filmu. V minulých dnech zfilmovány byly malebné partie našeho města a sestřiženy v krásný, barevně kolorovaný obrazový žurnál, zachycující i chvíli na výročním trhu, detaily exteriéru opraveného divadla a jiné aktuality. Film je velmi zdařilým výrobkem mladoboleslavského uměleckého ateliéru „Styl“ (v Riegrově ulici) a bude poprvé promítán v sobotu 20. listop. v sále na letním cvičišti Sokola o půl 5. hod. odp., jako předehra k loutkovému představení.“<sup>198</sup>*

K účasti na natáčení zřídka vyzývali samotní filmaři prostřednictvím tisku:

*„Filmoví herci „amatéři,“ též začátečníci přijímá v neomezeném počtu Veslařsko-plavecký klub pro zvláštní slavnostní film, který předváděn bude 7. a 8. srpna na Jizeře. Nabídka u Fr. Verneru, obchod koloniální, Žel. ulice, vedle div. kanceláře.“<sup>199</sup>*

---

<sup>196</sup> Cílem této práce není podrobné zpracování dějin místní amatérské kinematografie. Zajímá nás spíše společenský přesah tohoto fenoménu.

<sup>197</sup> Fixlův televizní rybářský film. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 10 (6. 2.), s. 4.

<sup>198</sup> Ml. Boleslav ve filmu. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 88 (20. 11.), s. 2.

<sup>199</sup> Filmoví herci „amatéři“. *Mladoboleslavské listy* 39, 1926, č. 55 (17. 7.), s. 3.



### 5.1.9. Filmová matinée

V první polovině 30. let se v Mladé Boleslavi objevuje první cílená snaha o vytvoření jakési platformy, která by mohla být zdrojem prohloubení diváckého zážitku, a jejímž cílem by bylo lepší ocenění a porozumění filmovému umění.

V neděli 13. března 1932 dopoledne bylo v prostorách městského bia po vzoru pražských biografů uspořádáno historicky první filmové matinée. Na téma „Film a kino v SSSR“ zde vystoupil tehdy pětadvacetiletý Lubomír Linhart, velký propagátor sovětské kultury a též mluvčí a teoretik skupiny film-foto organizace Levá fronta.<sup>200</sup> Přednášku o trendech a estetice soudobého sovětského filmu doplnilo promítání ukázek ze tří sovětských filmů. Byl uveden KŘÍŽNÍK POTĚMKIN (Bronenosec Poťomkin, Sergej Ejzenštejn, 1925), dokumentární snímek MOSKVA (Moskva, Ilja Kopalín, Michajl Kaufman, 1927) a SVĚTLO NA VÝCHODĚ.<sup>201</sup>

Ačkoliv o této události nejsou žádné bližší informace, můžeme usuzovat, že byla úspěšná. To přinejmenším proto, že se dočkala dvou pokračování. Linhart v Mladé Boleslavi přednášel ještě 2. dubna 1932, kdy uvedl filmy BOURE NAD ASIÍ (Potomok Chingis-Khana, Vsevolod Pudovkin, 1928) a BOHATÝŘI SVOBODY (1926)<sup>202</sup> a 14. dubna, kdy promítal NOVÝ BABYLON (Novyy Vavilon, Leonid Trauberg, Grigorij Kozincev, 1929).<sup>203</sup>

Nemáme bohužel přesnější informace o institucionalizaci akce v samotné Mladé Boleslavi, můžeme ale konstatovat, že zmíněný filmový kroužek se nakonec nestal pravidelnou záležitostí, jež by existovala v delším časovém horizontu. Přesto tento pokus výrazně připomíná počátky mnoha filmových klubů, jejichž doménou se stala druhá polovina 20. století.

Přestože se nepodařilo vytvořit filmový klub v tom smyslu, jak jej filmová historie používá dnes, založila Levá fronta tyto své tři přednášky na principech, na nichž filmové kluby dosud stojí. Nabídla divákům nekomerční a umělecky vysoce kvalitní snímky a

---

<sup>200</sup> Levá fronta byla organizací československých levicově orientovaných intelektuálů. Její podskupina film-foto měla za cíl včasné podchycení příznivců filmového umění, zejména z řad marxisticky orientované inteligence, aby došlo k jejich plnému pochopení třídní otázky ve filmu. Skupina měla své domovské kino v Praze v ulici Ve Smečkách, kde se kladl velký důraz na sovětskou produkci.

Linhartovy snahy působit v oblasti filmu osvětově se však neomezovaly pouze na Mladou Boleslav. Pravidelná setkávání příznivců filmové techniky a estetiky probíhala např. v Praze v prostorách velké posluchárny fyzikálního ústavu Univerzity Karlovy.

Na první přednášce Filmklubu. *Rozpravy Aventina* 6, 1930 - 1931, č. 29, s. 347.

<sup>201</sup> Filmové matinée. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 19 (9. 3.), s. 2.

<sup>202</sup> Filmové matinée. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 25 (2. 4.), s. 2.

<sup>203</sup> Nedělní filmové matinée. *Mladoboleslavské listy* 45, 1932, č. 29 (16. 4.), s. 1.

umožnila jim dozvědět se něco víc o podstatě, možnostech a estetice filmového média. V tomto případě ovšem ještě zřejmě doplněné o politikou prodchnutý komentář.

## 5.2. Akce celostátní povahy<sup>204</sup>

Mladoboleslavské biografie se opakovaně připojovaly ke státním událostem, oslavám, smutkům a jiným příležitostem, přičemž uváděly filmy připomínající aktuální události nebo s nimi nějakým způsobem korespondující. Jednalo se např. o oslavu narozenin prezidenta Masaryka, výročí narození či úmrtí Bedřicha Smetany, výročí 28. října apod. Za všechny se podrobněji podívejme na jeden příklad.

### 5.2.1. Oslava narozenin prezidenta Masaryka

Prezident „Osvoboditel“ Tomáš Garrigue Masaryk byl pro obyvatele meziválečného Československa bez diskuse největší osobností své doby. Univerzitní profesor, státník a filosof, jenž se významnou měrou zasadil o vznik republiky, se nesmazatelně zapsal do srdcí občanů.

Dnes se v souvislosti s jeho osobou občas zmiňuje slovo „kult“. Prezident Masaryk již během svého života, a zvláště pak po své smrti, skutečně získal některé kultické vlastnosti. Stal se dominantní postavou a jakýmsi univerzálním kladným vzorem těšícím se bezprecedentní popularitě občanů i médií, film nevyjímaje. Doc. PhDr. Eva Broklová, historička a emeritní pracovnice Masarykova ústavu při Akademii věd, výraz „kult“ ve spojitosti s Masarykem odmítá pro negativní konotace tohoto termínu se Stalinovým kultem osobnosti, ale také kvůli jedinečnému poměru osobních kvalit a míry skromnosti, kterými byl Masaryk vybaven. Jeho všeobecnou popularitu považuje za důsledek skutečné nedostižnosti v řadě oblastí.<sup>205</sup>

---

<sup>204</sup> Původně jsem v této kapitole uváděl také celostátní akci Týden českého filmu, neboť jsem se domníval, že týdenním promítáním českého snímku Jana se bio Život zapojilo do této celorepublikové akce. Tento údaj však časově neodpovídá, neboť v pojednávané době žádný Týden českého filmu neprobíhal: Od pátku 3. do čtvrtku 9. ledna v bio Život týden českého filmu JANA, který byl označen kritikou denních listů jako pozoruhodný krok v před v českém filmu. Dojímavý děj odehrává se v krásném prostředí našeho Chodska a je velmi náladově doplněn písněmi a symfonickou hudbou Karla Hašlera a Miloše Smatka, za spoluúčinkování pěveckého sboru Křížkovský. Ve hlavních úlohách: Helena Bushová, jemně a ukázněně hrající, Zdeněk Štěpánek, dokonale mluvící, s psychologickým odstíněním a proto neobyčejně působící a ostře vervní Ladislav Boháč. Velkofilm Jana má všechny předpoklady zapsat se co nejlépe do srdcí našich návštěvníků. *Mladoboleslavské listy* 49, 1936, č. 5 (18. 1.), s. 4.

<sup>205</sup> Eva Broklová, *Prezident Republiky československé*. Praha: Masarykův ústav Akademie věd 2001.

Dokladem velkého zájmu o Masarykovu osobu jsou četné filmové snímky věnované jeho životu a práci. Mladoboleslavské biografy se každoročně zapojovaly do oslav prezidentových narozenin, které byly státním svátkem a manifestací národní hrdosti, úpravou programu. Uváděly se filmy hrající na vlasteneckou strunu, dokumentární filmy o Masarykově práci a životě (např. OSMDESÁTINY PANA PRESIDENTA REPUBLIKY T. G. MASARYKA z roku 1930) a filmové adaptace klasických děl československé literatury.<sup>206</sup>

Na prezidentovu smrt v roce 1937 okamžitě reagovali jak výrobci filmů, tak provozovatelé biografů. Např. Aktualita, výrobce Československého filmového týdeníku, vytvořila bezprostředně po prezidentově skonu 50 metrů dlouhý filmový nekrolog, který byl uváděn po celé zemi včetně Mladé Boleslavi.<sup>207</sup> Bio Život promítalo od pátku 1. října 1937 film PAN PREZIDENT OSVOBODITEL (1930), jenž sestával z výjevů: „U úmrtního lože v Lánech, Smutek v Praze, Snímky smutečních oslav, převoz ostatků presidenta Osvoboditele, návštěvy delegací, Loučení s T. G. Masarykem. Pohřeb presidenta Osvoboditele z Hradčan přes Prahu na lánský hřbitov.“<sup>208</sup> Od 29. října potom plnohodnotný dokument s údajně „*dokonalou uměleckou a dramatickou stavbou*“ POSLEDNÍ LÉTO T. G. MASARYKA (1937).<sup>209</sup>

---

<sup>206</sup> Osmdesátiny. *Mladoboleslavské listy* 43, 1930, č. 19 (5. 3.), s. 3.

<sup>207</sup> Filmový nekrolog o T. G. M. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 72 (18. 9.), s. 2.

<sup>208</sup> Bio Život přináší. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 74 (2. 10.), s. 5.

<sup>209</sup> Bio Život získalo. *Mladoboleslavské listy* 50, 1937, č. 82 (30. 10.), s. 4.

## 6. Závěr

Už v úvodu jsem si dovolil citovat ideologicky zatížené vyjádření o filmu ze sborníku *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*, které vyznívá jako laciné mávnutí rukou nad celou problematikou filmu a filmové kultury v Mladé Boleslavi: „*Film, který mohl [v období první republiky] mnohem výrazněji ovlivnit kulturní výchovu mas, byl příliš zkomercializován a příliš v rukou kořistných cílů buržoazie, než aby se ve větším rozsahu podílel na kulturním profilu Mladé Boleslavě.*“<sup>210</sup>

Touto prací jsem se snažil vůči výše uvedené tvrzení vyvrátit. Přestože Mladá Boleslav nebyla před druhou světovou válkou nijak významným centrem filmové kultury, byl film důležitou součástí místního kulturního i kulturně-politického dění. V pojednávaném historickém období můžeme vnímat jak jeho kvantitativní, tak kvalitativní tendence charakterizované zdatelným nárůstem diváckého povědomí o filmu, které se projevuje například poučenějšími recenzemi uváděných snímků.

Autor výše uvedeného výroku film nahlíží pouze z pohledu provozovatele-podnikatele-vykořisťovatele a uzavírá jej do velmi omezeného prostoru – do komerční sféry. Proti takovému chápání filmového média však nelze než se vymezit. Součástí života Mladé Boleslavi byla levicová filmová matinée, přednášky spojené s filmovou projekcí, instruktážní filmy anebo karnevaly s filmovou tematikou.

Pokud se na film podíváme očima nejen mladoboleslavských diváků, nebudeme ho vnímat jako prostředek, kterým si někdo vydělává na živobytí, nýbrž jako zdroj nevšednosti, zábavy, svátečního zážitku, jedním slovem okouzlení. Pod tímto úhlem pohledu získává film v lokálním kontextu stejnou důležitost jako divadlo, sportovní události nebo městské slavnosti.

V úvodu této práce jsem nastínil nejstarší historii biografů na Mladoboleslavsku. Vytvořil jsem úplný přehled kočovných podniků, které do Mladé Boleslavi zavítaly, a popsal jsem pozoruhodné okolnosti, za kterých bylo ve městě založeno první stálé bio, proti jehož zřízení byla původně samotná městská rada. K jejímu souhlasu došlo pouze díky víře, že biografický podnik řízený pověřencem radnice bude splňovat zejména osvětové cíle a do obecní pokladny bude přinášet zisk.

Otevření městského biografu a následné zahájení činnosti konkurenčního bia Libuše v roce 1912 vytvořilo ve městě mezi biografickými podniky konkurenční prostředí. Kina se

---

<sup>210</sup> Václav Zima, Posledním půlstoletím mladoboleslavské kultury. In: Vlastimil Trtílek (ed.), *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor 1974, s. 233.

vůči sobě zdatelně vymezila v otázce repertoáru a vytvořila soutěživou atmosféru, která trvala víceméně do zániku bia Libuše. Po několika letech, kdy měl na biografická představení městských biograf monopol, konkurenční boj znovu eskaloval na konci dvacátých let v souvislosti se založením biografu Legie (1928) a zejména ve třicátých letech, kdy došlo k jeho vyhocení v souvislosti s otevřením moderního a progresivního biografu Svět (1930). Nedlouho poté se radní rozhodli městský biograf pronajmout a na jeho vedení dále neparticipovat, neboť se ukázal ztrátový. Nejstarší mladoboleslavský biograf se transformoval do Bia Život (1934) a vyvázal se tak z více než dvacetileté vazby na městskou radu.

Kvůli faktu, že od prvních měsíců první světové války až do roku 1923 nevycházely v Mladé Boleslavi tištěné noviny, jsme ochuzeni o většinu dokladů toho, jakým způsobem probíhala ve městě proměna filmového diváctví. Tuto změnu však můžeme demonstrovat alespoň na zásadní změně skladby filmového představení. Zatímco před válkou měly snímky kratší stopáž a jednodušší styl vyprávění, po válce se jejich délka prodlužuje, syžet se stává propracovanějším a představení získává podobu, kterou si uchová po desítky následujících let – uvádí se jeden hlavní film, případně předfilm, série kratších snímků jen velmi zřídka.

Podstatnou část této práce tvoří výsledky výzkumu filmové kultury v Mladé Boleslavi. Film byl fenoménem již dlouhou dobu před vznikem republiky a setkat se s ním už člověk nemusel jen v sále biografu. Jak jsem dokázal, film pronikl za jeho zdi. V letních měsících se ve městě pořádaly projekce pod širým nebem, které lákaly na svěží povětrí a to nejčastěji do zahrady některého hostince, v okolí města se stále častěji objevovali filmaři se svou technikou, o jejichž exotické práci snil ne jeden místní kluk, a hrdinové známí z filmového plátna oživali na již zmíněných stylových karnevalech. S jejich skutečnými představiteli se mohli zájemci setkat při organizovaných prohlídkách filmových studií na Barrandově či při některém pohostinském představení v Městském divadle.

Zatímco film se z biografů šířil na všechny strany, biografy samotné se staly důležitým místem veřejného prostoru. Jejich architektonické řešení bylo výhodné pro pořádání schůzí a přednášek, které mohly být navíc doplněny projekcí diapozitivů či krátkých filmů. V biografech tak odbývaly své výroční schůze politické strany či spolky, školní mládež zde byla vzdělávána třeba instruktážními filmy s brannou tematikou, a ojedinele se sem dokonce se svým zbožím přesunul řezník.

S odstupem let se stává takřka nemožným, rozklíčovat některé sporné kauzy, na které jsem při psaní práce narazil. V celé řadě případů můžeme dnes již pouze odhadovat, jaký byl skutečný průběh událostí. Mám na mysli kupříkladu problematickou činnost biografu Libuše v letech 1914-1921, zpronevěru provozovatele městského biografu Ladislava Martinovského,

kteřá se nedočkala uspokojivého vysvětlení, očividnou spolupřáci podnikatele a továrníka Františka Kleinhampla s redakcí *Mladoboleslavských listů* a tak dále. Tyto události se v práci pokouším na základě všech dostupných materiálů interpretovat, ačkoliv v řadě případů je jejich skutečný přesný průběh nedohledatelný.

Práce *Mladá Boleslav filmová – filmová kultura a biografy v éře první republiky* se snaží pokrýt dvě desetiletí historie mladoboleslavských kin. Protože její úplnosti stály v cestě některé překážky, z nichž největší byla dočasná nedostupnost archivního fondu obsahujícího informace o biografu Legie a absence tištěných periodik z let 1915-1922, jedná se o téma, které je nadále otevřené a skýtá ještě řadu nezodpovězených otázek.

## Seznam použité literatury, pramenů a zdrojů

### Akademické práce

Petr Chowaniec, *Protektorátní přehlídka Filmové žně. Vznik festivalu jako nové formy propagace domácího filmu na základech výstav, cen a filmových týdnů*. Brno, 2007.

Magisterská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. Mgr. Petr Szczepanik, Ph.D.

Martin Weiss, *Mladoboleslavské biografie do konce 1. světové války*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Fakulta humanitních studií UK. Vedoucí práce PhDr. Milada Sekyrková, CSc.

### Dobová periodika

Jizeran – neodvislý list věnovaný zájmům politickým, národohospodářským a společenským

Mladoboleslavské listy – orgán Národní strany svobodomyslné v Pojizeří

Stráž Pojizeří – list strany demokratické

### Současná periodika a publikace

*Boleslavan: Časopis města Mladá Boleslav*.

Jiří Filip, Jan Juřena. *Boleslavica '12*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska 2012.

Eva Broklová, *Prezident Republiky československé*. Praha: Masarykův ústav Akademie věd 2001.

František Cvrk, Hana Slavičková, *Historie kin na Děčínsku*. In: *Děčínské vlastivědné zprávy* 2, Děčín 1992, č. 1-2.

František Roznětínský, *Promítací stroj*. Praha: Knihovna filmového kurýru 1945.

*Illuminace: Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*.

Ivan Klimeš, *Děti v brlohu: Boj proti kinematografům - bojem o dítě!*. In: Petra Hanáková, Libuše Heczková, Eva Kalivodová (eds.), *V bludném kruhu. Mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha: SLON 2006.

Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. Praha: Linde Praha 2005.

Karel Tabery (ed.), *Kinofikace Moravy: Bruntál, Bystřice pod Hostýnem, Bzenec, Havířov, Holešov, Jihlava, Kroměříž, Luhačovice, Nový Jičín, Šumperk, Uherské Hradiště, Zlín*. Olomouc: Univerzita Palackého 2004.

*Kinematographisches Jahrbuch: 1920-1938*. Wien 1938.

Luboš Bartošek, *Náš film: Kapitoly z dějin (1896-1945)*. Praha: Mladá fronta 1985.

Luděk Beneš, Radek Kotlaba, Jiří Matta (eds.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri 1997.

Miroslav Čvančara, Jaroslav Čvančara, *Zaniklý svět stříbrných pláten: Po stopách pražských biografů*. Praha: Academia 2011.

Pavel Skopal (ed.), *Kinematografie a město: Studie z dějin lokální filmové kultury*. Brno: Masarykova univerzita 2005.

Petr Szczepanik, Jaroslav Anděl (eds.), *Stále kinema: Antologie českého myšlení o filmu 1904-1950*. Praha: NFA 2008.

Petr Szczepanik, *Konzervy se slovy. Počátky zvukového filmu a česká mediální kultura 30. let*. Brno: Host 2009.

Továrna Rudolfa Gustava Stabenowa na Žižkově. In: *Žižkovské listy: Čtvrtletník Klubu přátel Žižkova*, č. 34, Praha 2007.

Vlastimil Trtílek (ed.), *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor 1974.

### **Archivní prameny**

Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladá Boleslav 1334–1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88.

Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladá Boleslav 1334–1945 (1951), k. 386, sign. IX/II-26.

Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Finanční úřady 1879-1949 (1953), katastr domovní daně, dům na 26/II Mladá Boleslav.

Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Okresní úřad Mladá Boleslav, manipulační období 1916-1936, k. 197, sign. 8/7-10.



## Seznam citovaných filmů

Banánová vojna

Barud – Pomsta pouště (Baroud, Rex Ingram, 1932)

Bílá otrokyně (Den hvide slavehandel, August Blom, Alfred Lind, 1910)

Bílé stíny (White Shadows in the South Seas, W. S. Van Dyke, Robert J. Flaherty, 1928)

Bílý ďábel (Der weiße Teufel, Alexandre Volkoff, 1930)

Bohatýři svobody

Bouře nad Asií (Potomok Chingis-Khana, Vsevolod Pudovkin, 1928)

C. a k. polní maršálek (Karel Lamač, 1930)

Černý plamen (Miroslav Josef Krňanský, 1930)

Čertovo kopýtko aneb Čtyři strašliví tuláci z Notakpolibse

Československá armáda (1925)

Čtyři příšerní jezdci z apokalypsy (The Four Horsemen of the Apocalypse, Rex Ingram, 1921)

Dům na předměstí (Miroslav Cikán, 1933)

Faust (Faust - Eine deutsche Volkssage, Friedrich W. Murnau, 1926)

Fidlovačka (Svatopluk Innemann, 1930)

Filosofka Mája (Oldřich Kmínek, 1928)

Gloria chce bratříčka (Wanted: A Brother, Robert Ensminger, 1918)

Hrabě Monte Christo (Monte Cristo, Emmett J. Flynn, 1922)

Hroby našich buditelů a velikánů

Jak poučím své dítě (1923)

Jak se krásí Pařížanka

Jánošík (Martin Frič, 1935)

Jindřich Fügner

Kameraman (The Cameraman, Buster Keaton, Edward Sedgwick, 1928)

Kozáci (The Cossacks, George W. Hill, Clarence Brown, 1928)

Král králů (The King of Kings, Cecil B. DeMille, 1928)

Křižník Potěmkin (Bronenosec Pot'omkin, Sergej Ejzenštejn, 1925)

La Promete

Lékař pro ženy (Frauenarzt Dr. Schäfer, Jacob Fleck, Luise Fleck, 1928)

Lod' komediantů (Show Boat, Harry A. Pollard, 1929)

Loupežník (Josef Kodíček, 1931)

Lucerna (Karel Lamač, 1925)  
Malý lord (A kis lord, Alexander Antalffy, 1918)  
Metropolis (Metropolis, Fritz Lang, 1927)  
Míšenec (The Half Breed, Allan Dwan, 1922)  
Moskva (Moskva, Ilja Kopalín, Michajl Kaufman, 1927)  
Mravnost nade vše (Martin Frič, 1937)  
Na západní frontě klid (All Quiet on the Western Front, Lewis Milestone, 1930)  
Nejtěžší případ detektiva Dana (While the City Sleeps, Jack Conway, 1928)  
Nibelungové (Nibelungen, Fritz Lang, 1924)  
Nový Babylon (Novyy Vavilon, Leonid Trauberg, Grigorij Kozincev, 1929)  
Osmdesátiny pana presidenta republiky T. G. Masaryka (1930)  
Pan prezident Osvoboditel (1930)  
Panna Orleánská (Eine moderne Jungfrau von Orleans, Max Skladanowsky, 1900)  
Pařížský módní žurnál  
Pekelní andělé (Hell's Angels, Howard Hughes, Edmund Goulding, 1930)  
Perníková chaloupka (Oldřich Kmínek, 1933)  
Po stopách Bedřicha Smetany  
Pode dvěma vlajkami (Under Two Flags, Tod Browning, 1923)  
Pohádka máje (Karel Anton, 1926)  
Pohorská vesnice (Miroslav Josef Krňanský, 1928)  
Poslední dnové Pompejí (Gli Ultimi giorni di Pompeii, Amleto Palermi, 1926)  
Poslední léto T. G. Masaryka (1937)  
Poslední naděje (Four Sons, John Ford, 1928)  
Procitnutí ženy  
Před maturitou (Vladislav Vančura, Svatopluk Innemann, 1932)  
Psohlavci (Svatopluk Innemann, 1931)  
Rudý kurýr  
Řina, aneb Tři lásky Řiny Sezimové (Jan Stanislav Kolár, 1926)  
S prázdnou kapsou kolem světa (Les Cinq sous de Lavarède, Maurice Champreux, 1927)  
Sněhurka a sedm trpaslíků (Snow White and the Seven Dwarfs, David Hand, 1937)  
Stavitel chrámu (Karel Degl, Antonín Novotný, 1919)  
Svatý Václav (Jan Stanislav Kolár, 1929)  
Světlo na východě  
Šípková Růženka (Dornröschen, Alf Zengerling, 1936)

Tonka Šibenice (Karel Anton, 1930)  
Třetí rota (Svatopluk Innemann, 1931)  
Vojnarka (Vladimír Borský, 1936)  
Volha, Volha  
Wings (Wings, William A. Wellman, 1927)  
Za svobodu  
Za svobodu národa (Václav Binovec, 1924)  
Zátiší lásky  
Ze života jablkynických národních a slovanských dětských kolonií  
Zlatá Kateřina (Vladimír Slavínský, 1934)

## **Seznam příloh**

### Příloha č. 1

Fotografie působišť jednotlivých mladoboleslavských biografů – městského biografu, biografu Libuše, Legie a Svět.

### Příloha č. 2

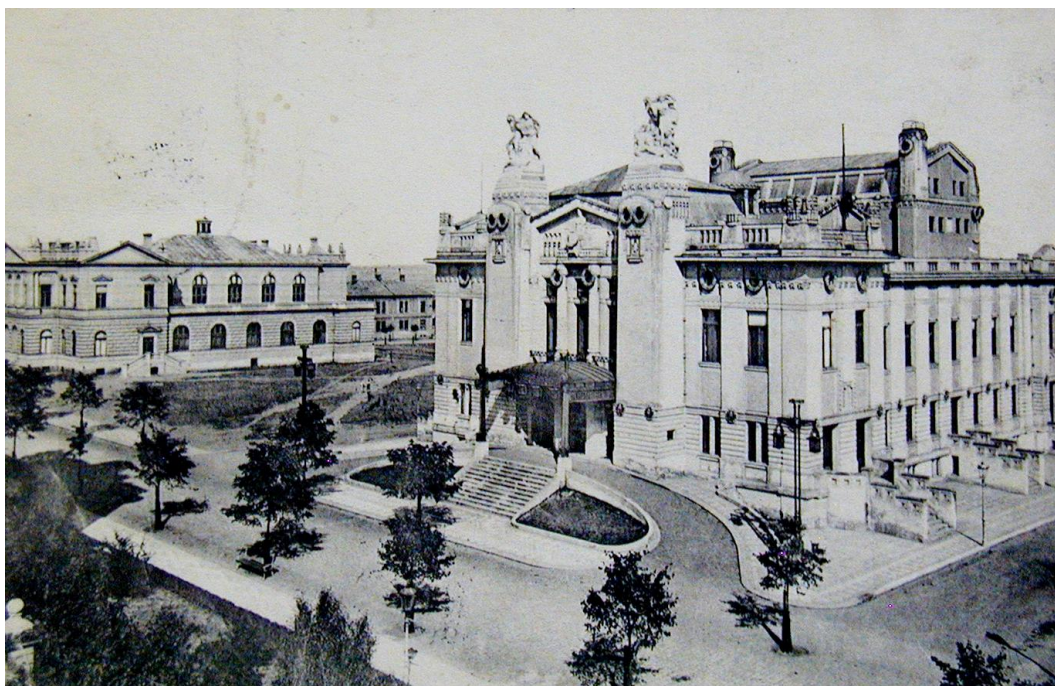
Titulní strana prvního vydání Filmových zpráv z ledna 1929, čtvrtletní přílohy Mladoboleslavských listů, která propagovala filmy hrané biografem Svět.

### Příloha č. 3

Plakáty městského biografu, jejichž prostřednictvím podnik avizoval program.

## Příloha č. 1

Fotografie působišť jednotlivých mladoboleslavských biografů – městského biografu, biografu Libuše, Legie a Svět.



1 Městské divadlo Mladá Boleslav: historicky první působiště městského biografu (Fotografická sbírka, Muzeum Mladoboleslavska)



2 Pivovarská ulice: ve dvoře hostince se nacházel vstup do biografu Libuše (Fotografická sbírka, Muzeum Mladoboleslavska)



**3 Biograf Legie na Novém náměstí: v nejvyšším domě na fotografii biograf fungoval až do 90. let (Fotografická sbírka, Muzeum Mladoboleslavsko)**



**4 Bio Svět v Okresním domě: biograf byl ve druhé polovině 20. století přebudován na kinokavárnu, funguje tak dosud (Fotografická sbírka, Muzeum Mladoboleslavsko)**

## Příloha č. 2

Titulní strana prvního vydání Filmových zpráv z ledna 1929, čtvrtletní přílohy Mladoboleslavských listů, která propagovala filmy hrané biografem Svět.

Příloha »Mladoboleslavských Listů.«  
Číslo 1. Ročník I.

# Zvláštní vydání.

# FILMOVÉ ZPRÁVY

**Představení denně od 11. do 17. ledna.**  
Ve všední dny v 8 hod.  
v sobotu též v 5 hod.  
V neděli 4 představení  
o 10. hodině dopol.,  
o půl 3, v 5 a 8 hodin.

Všem mladým junákům vzduchu, orlům, jejichž křídla zlámal válečný uragan, jest věnováno velké dramatické epos Johna Monka Saunderse:

## PREMIERA

# WINGS

**OSOBY:**  
Hlavní úlohy:  
**Clara Bow** - Mary Prestonová  
**Charles Rogers** - J. Powell  
**Rich. Arlen** - D. Armstrong  
Garry Cooper - Poručík White  
Sylvie Lewisová - Jobyna Ralston  
Patrick O'Brien - El Brendel  
Produkce: Lucien Hubbard.  
Režie: William A. Wellman.

### První film se zvukovými efekty v Mladé Boleslavi.

#### Dobytí vzduchu letadlem.

Zájem celého světa byl soustředěn na přelet Atlantického oceánu, neboť dnešní doba techniky vyznává vítězství nad říší vzduchu, nové rekordy v letectví vzbuzují obdiv všech. Nejkrásnější pomník letectví byl vytvořen filmem »Wings«, jehož zhotovení trvalo dvě léta. Kdo by nezapomněl jménem hrdinů vzduchu — generál M. Stefaňák, Dr. Lhotá, major Vicherek, št. kan. Hanuš, eho pilot Novák, Lindbergh, Chamberlin, Byrd, Kohl, Huenefeld, Fitzmaurice, Guynemer, Roosevelt, Nungesser — slavná jména, z nichž mnozí unikli spárům smrti, ostatní žijí v paměti lidstva.

Neklidná je dnešní doba loretčného šonu a rychlého žití a vzrůstající »Wings« vzpomínky na slavné činy nehojících, odvážných hrdinů vzduchu, na jejich neochvěnou statečnost a bojovnost ducha, jimž si podmanili vesmír, dá-li zapřít jejich jménem jasněji v paměti lidstva, pak spjaté své velké postání mezi všemi národy světa.

#### Technika filmu.

Na banketu v New Yorku seznamuje se Saunders s místopředsedou Paramountu Jesse Laskym — dohovory o realizaci myšlenky vytvořit letecké drama ze světové války. Náklad na film byl rozpočten na 5–6 milionů dolarů, proto vláda nabídlá státní letadla, vzducholodi, obd. znalce a vojsko pro dílo, které zůstává navždy pietním pomníkem hrdinů letectva všech národů. Dílo vyznávalo si též prostředků neobyčejného rozsahu.

Přes půl druhého roku bylo pracováno na tomto velkofilmu. Učinkovalo 300 letadel, a to letadla všech národů zastoupených ve světové válce, stroje americké, angl. německé. Celý štáb 21 operátora natáčel krkolomné scény často s nasazením života. Na letadlech byly připevněny samostatné kamery; ježto z letících letadel nebylo možno natáčet některé scény lidskou rukou. Operátoři a režisér pracovali v letadlech, v upoutaných balonech, na 20 m vysokých věžích, vystavených zvláště k tomu účelu.

Celý štáb věhlasných odborníků z oboru letecké techniky byl k dispozici. Váleční letci 4 národů pracovali na vcelném díle filmu, techniky: J. Healey (Američan), Parsous (Francouz), S. C. Campbell (Angličan), Carl v. Hartmann (Němec).

#### Výsledek práce.

Dokončení mohutného leteckého eposu »Wings« bylo přáno s velikým nadšením v celém světě. První premiéra 12. srpna 1927 v divadle »Criterion« v New Yorku za přítomnosti Ch. A. Lindbergha a všeho ofic. světa a je v témže biografu, předváděn od onoho dne nepřetržitě při stále vyprodaném domě. Před nedávnem oslavilo divadlo »Criterion« 950 předvedení tohoto monumentálního díla. Pro naše město bylo získáno jen týden od 11. do 17. ledna!

#### Tisk.

Není v historii filmové produkce díla, které by bylo přijato širokou veřejností s takovým pochopením a nadšením jako »Wings«. I v Americe — zemi to rekordů — překvapuje, že toto grandiosní »letecké epos« je předváděno na Broadway v New Yorku nepřetržitě od srpna r. 1927 ve 2 představeních denně při značném zvýšeném vstupném — nával obecenstva v Criterionu zůstává — v Evropě byl předváděn v Londýně v »Carltonu«, kde dosáhl sensationálního úspěchu. V Praze produkuje »Kapitol« již šestý týden promítání při vyprodaném divadle. Co říká ve »Wingsu?« — Včasný, nšlechtilý výtrysk citu přátelství a lidskosti. Film — grandiosní koncept, uměleckým pojetím, originálním technickým provedením, právě to mistrovské dílo humánního rozsahu — strňuje a účinně působí na obecenstvo. Film — planoucí memento, strašný výkřik proti válce, výstražný hlas proti věčným konfliktům, rozdvajícím národy.

### Bio, Svět' v Ml. Boleslavi od 11. do 17. ledna denně.

5 Filmové zprávy: titulní strana prvního vydání čtvrtletní přílohy Mladoboleslavských listů (Mladoboleslavské listy 42, 1929, č. 3 (12. 1.).

### Příloha č. 3

Plakáty městského biografu, jejichž prostřednictvím podnik avizoval program.

**Ve středu dne 11. prosince 1912.**

# BIOGRAF

## KRÁL. MĚSTA MLADÉ BOLESLAVĚ V MĚSTSKÉM DIVADLE

**PROGRAM:**

Poučné!      Zábavné!      Poutavé!

1. Čestné slovo. Drama ve 3 jednáních.

**15 minut přestávka.**

2. Jak se provdala. Veselohra.  
3. Papež Pius X. a Vatikán. Aktuální.  
4. Dobrý nápad. Komické.  
5. Građo. Přírodní.  
6. Poslední dobrodružství. Komické.

**!! Nádherný velkoměstský program !!**

**Začátek přesně v 8 hod. večer.**

**CENY MÍST:**

Krajní malá lože 4 K, křeslo na balkoně 1 K, sedadlo na balkoně I.—III. řada 80 h, sedadlo v přízemí V.—IX. řada 60 hal., sedadlo v přízemí I.—IV. řada 50 hal. Místo k stání v přízemí 40 hal. a na balkoně 30 hal. Studentský, vojenský a organizační lístek 30 hal.

**POKLADNA OTEVŘENA OD 7 HOD. VEČ.**

6 Platát městského biografu z roku 1912: filmové představení před válkou sestávalo ze série krátkometrážních snímků (Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladá Boleslav 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.)



**Ve středu 25. pros. a ve čtvrtek 26. pros. 1912.**

# **BIOGRAF**

## **KRÁL. MĚSTA MLADÉ BOLESLAVĚ V MĚSTSKÉM DIVADLE**

### **PROGRAM:**

**Poučné!                      Zábavné!                      Poutavé!**

1. **Žluté plémě.** Drama ve 3 jednáních. Děj odehrává se v Číně.
2. **Zvláštní pozvání k obědu.** Komické.

**15 minut přestávka.**

3. **Benares, posvátné město Indů.** Přírodní.
4. **Poslední hřích.** Drama ve 2 jednáních.
5. **Lehman si chce vzít život.** Komické.
6. **Obrazy z Balkánského bojiště.** Časové.
7. **Dívčí lest.** Americká veselohra.

**!! Nádherný velkoměstský program !!**

**Začátek přesně v 8 hod. večer.**

### **CENY MÍST:**

Krajní malá lože 4 K, křeslo na balkoně 1 K, sedadlo na balkoně I.—III. řada 80 h, sedadlo v přízemí V.—IX. řada 60 hal., sedadlo v přízemí I.—IV. řada 50 hal. Místo k stání v přízemí 40 hal. a na balkoně 30 hal. Studentský, vojenský a organizační lístek 30 hal.

**POKLADNA OTEVŘENA OD 7 HOD. VEČ.**

7 Plakát městského biografu (Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladá Boleslav 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.)

V sobotu 28. pros. a v neděli 29. pros. 1912.

# BIOGRAF

KRÁL. MĚSTA MLADÉ BOLESLAVĚ  
V MĚSTSKÉM DIVADLE

## PROGRAM:

Poučné!                      Zábavné!                      Poutavé!

1. Pomsta clownova. Drama ve 2 jednáních.

15 minut přestávka.

2. Karlíček jest zase mládencem. Komické.  
3. Svatojanské proudy. Přírodní.  
4. Věno černošky. Komické.  
5. Řecká armáda. Vojenské.  
6. Klevetnice. Veselohra.

!! Nádherný velkoměstský program !!

**Začátek přesně v 8 hod. večer.**

## CENY MÍST:

Krajní malá lože 4 K, křeslo na balkoně 1 K, sedadlo na balkoně I.—III. řada 80 h, sedadlo v přízemí V.—IX. řada 60 hal., sedadlo v přízemí I.—IV. řada 50 h, křeslo v přízemí 40 h. Místo k stání v přízemí a na balkoně 30 h. Stud., vojen. a organ. lístek 20 hal.

**POKLADNA OTEVŘENA OD 7 HOD. VEČ.**

8 Plakát městského biografu (Státní Okresní Archiv Mladá Boleslav, fond Archiv města Mladá Boleslav 1334-1945 (1951), k. 216, sign. 3/1-88, neinven.)